ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ — ОЛИЙ БАХТ

OZBEKISTON KASABA UYUSHMALARI FEDERATSIYASI — FEDERATION OF TRADE UNIONS OF UZBEKISTAN

ИШОНЧ

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

3 октябрь, жума 1997 йил №115 (465)

Сешанба, пайшанба ва шанба кунлари чиқади

РАСМИЙ ХАБАРЛАР

Маълумки, яқинда Молдова пойтахтида бўлиб ўтган халқаро шахмат Федерацияси ФИДЕ конгресси ўзбекистонлик ёш шахматчи Рустам Қосимжоновни халқаро гроссмейстер унвонига лойиқ деб топган эди. Кеча мамлакатимиз Президенти Фармонига биноан Рустам Қосимжонов Ватанимиз обрўсини, шон-шуҳратини ва шарафини юксалтириш йўлидаги катта хизматлари учун ҳамда шахмат бўйича жаҳон миқёсидаги улкан ютуқлари учун Ўзбекистон Белгиси кўкрак нишони билан тақдирланди.

* * *

Кеча Тошкентда Ўзбекистон Президенти ҳузуридаги Стратегик минтақалараро тадқиқотлар институти ҳамда Япониянинг Сосакова тинчлик фонди ҳамкорлигида уюштирилган «Марказий Осиё тараққиёт ва жаҳон иқтисодиёти сари интеграция истиқболлари» мавзуидаги халқаро конференция ўз ишини бошлади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИНИНГ ҚАРОРИ

ШАҲАРЛАР ВА ТУМАНЛАР ҲОКИМЛИКЛАРИ АППАРАТИ ТУЗИЛМАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ТЎҒРИСИДА

Ҳудудларда ижтимоий-иқтисодий жараёнларни бошқаришни такомиллаштириш ва марказий бошқарув органлари ваколатларининг бир қисмини аста-секин маҳаллий бошқарув органларига бериш, маҳаллий ҳокимият органлари фаолиятининг самарадорлигини янада ошириш мақсадида, Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг XXI боби ва «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги Қонунга мувофиқ Вазирлар Маҳкамаси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. Шаҳарлар ва туманлар ҳокимликлари аппарати бошқарувининг тармоқ тизимидан функционал тизимига ўтиши мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблансин.

2. Шаҳарлар ва туманлар ҳокимликлари аппаратининг намунавий тузилмаси, меҳнатга ҳақ тўлаш бўйича гуруҳлар рўйхати ва масъул ходимларнинг чекланган сони тасдиқлансин.

3. Биринчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг тўққизинчи сессиясида «Маҳаллий давлат ҳокимияти тўғрисида»ги Қонунга киритилган тузатишларга мувофиқ Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши ва вилоятлар ҳокимликларининг Қорақалпоғистон Республикасига ҳамда вилоятларга бўйсунувчи бир қатор шаҳарлар ва тегишли қишлоқ туманлари ҳокимликлари аппаратларини бирлаштириш бўйича таклифлари қабул қилинсин.

Вилоятга бўйсунувчи шаҳарлар ҳамда қишлоқ туманлари ҳокимликлари аппаратлари тузилмаларининг бирлаштирилиши муносабати билан вазирликлар ва идоралар Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ҳокимликлари билан биргаликда бир ой муддатда ушбу ҳудудлардаги ўз тасарруфларида бўлган бошқарув органлари тузилмасини ва ходимларининг чекланган сонини қайта кўриб чиқсинлар.

4. Шаҳарлар ва туманлар ҳокимликлари аппарати зиммасига қуйидаги асосий вазифаларни ҳал этиш юклансин:

ҳудудларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш юзасидан комплекс дастурларни ишлаб чиқиш ҳамда халқ хўжалиги тармоқларида ислоҳотларни чуқурлаштириш ва халқ фаровонлигини оширишни таъминлаш юзасидан ҳукумат ва ҳудудлар дастурларини амалга ошириш;

маҳаллий ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини мувофиқлаштириш ва уларга раҳбарлик қилиш;

хўжалик юритиш шаклларини такомиллаштириш, маҳаллий хусусиятларни ҳисобга олган ҳолда хўжалик юритувчи субъектларни таркибий қайта ўзгартириш бўйича таклифлар тайёрлаш;

фуқароларни ижтимоий ва ҳуқуқий ҳимоя қилиш, табиий ва меҳнат ресурсларидан оқилона фойдаланиш ҳамда атроф муҳитни муҳофаза қилиш бўйича тадбирларни амалга ошириш;

қонунлар, Олий Мажлис қарорлари, Ўзбекистон Республикаси Президенти фармонлари ва фармойишлари, Вазирлар Маҳкамаси, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашлари ва уларнинг ҳокимликларининг қарорлари ва фармойишлари ижросини таъминлаш;

молия ва тўлов интизомини мустаҳкамлаш, ўзаро ҳисоб-китобларни такомиллаштириш;

тадбиркорлик ва хусусий ташаббусни қўллаб-қувватлаш ва соғлом рақобат муҳитини яратиш.

5. Шаҳарлар ва туманлар ҳокимликлари аппарати, уларнинг мустақил бошқармалари (бўлимлари) раҳбар ходимлари ва мутахассислари меҳнатига ҳақ тўлашнинг ягона тариф сеткаси бўйича тариф разрядлари тасдиқлансин.

6. Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 12 апрелдаги 147-сон қарорига 5-илованинг вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари мутахассислари меҳнатига ҳақ тўлаш бўйича разрядлар ва тариф коэффицентларига оид қисми ва 6,7,11,12,13,14-иловалар ўз кучини йўқотган, деб ҳисоблансин.

7. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазири У.Султонов, Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши Раиси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимлари зиммасига юклансин.

Вазирлар Маҳкамасининг Раиси
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1997 йил 30 сентябрь

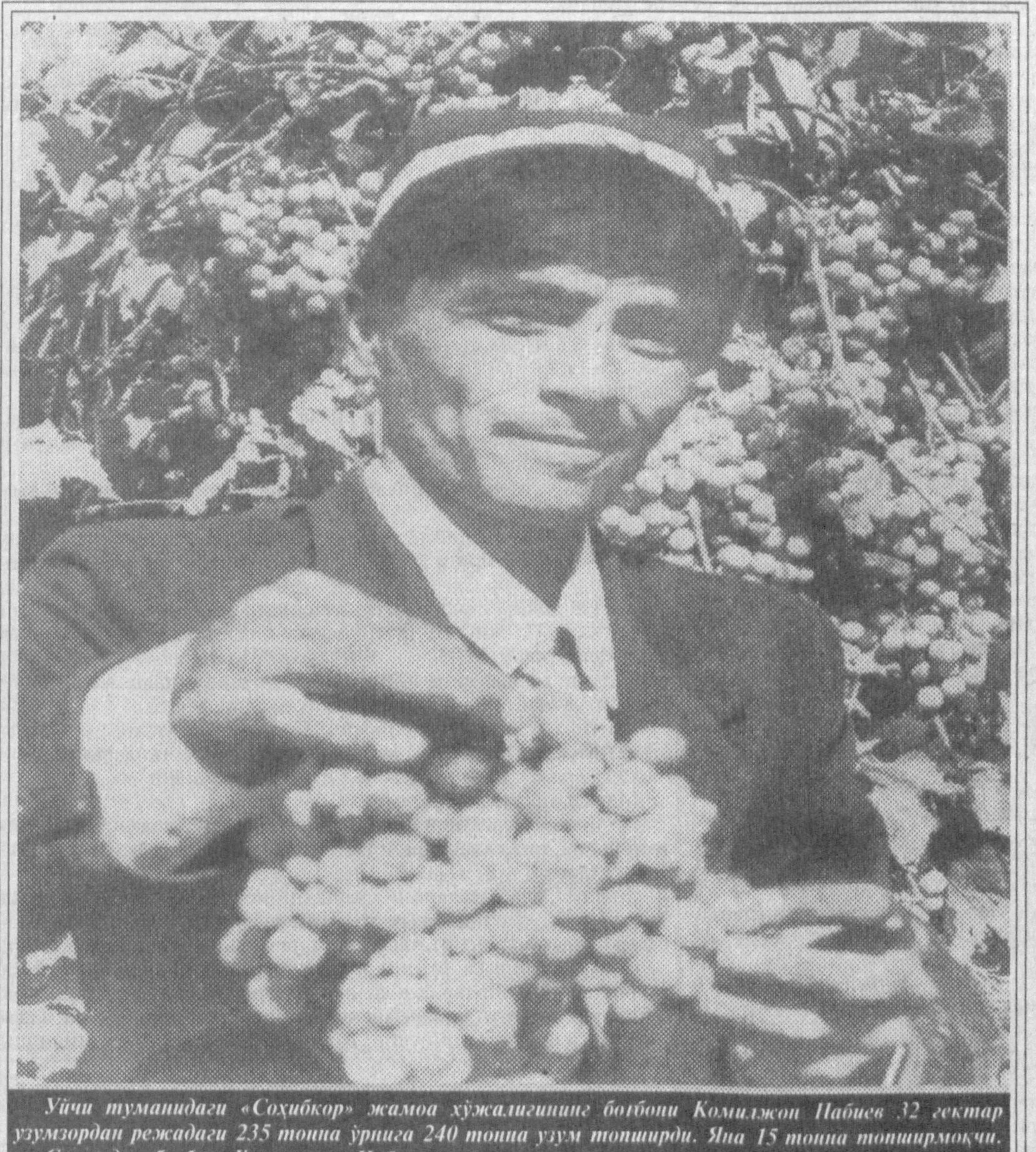

Уйчи туманидаги «Соҳибкор» жамоа хўжалигининг боғбони Комилжон Набиев 32 гектар узумзордан режадаги 235 тонна ўрнига 240 тонна узум топширди. Яна 15 тонна топширмоқчи. Суратда: боғбон Комилжон Набиев.

А.ЮСУФБОЕВ сурати.

МАРКАЗИЙ ОСИЁ ЯНГИЛИКЛАРИ

Упкасини даволатиш мақсадида Швейцарияга келган Қозоғистон бош вазири А.Кожакелдин «Рейтер» агентлигининг мухбири билан қилган суҳбатида ўз лавозимида қолишига гумон билдирди. Чунки республика президенти Н.Назарбоев шу йил март ойидаёқ пенсия муаммmосини ҳал қилишда бурилиш бўлмас экан уни вазифасидан бўшатишни айтган эди. Бу йил Қозоғистонда 7 вазирлик қисқартирилган.

**

Тожикистондаги Россия чегара қўшинларининг қўмондони Павел Тарасенконинг сўзларига қараганда чегарада отишмалар деярли бўлаётган бўлса ҳам бироқ гиёҳванд моддаларни олиб ўтиш камаймаяпти. Шу йилнинг 8 ойи ичида чегарачилар 1600 кг. ана шундай моддани қўлга туширишган. Яқинда Душанбе шаҳар милицияси бошлиғининг ўринбосари Асатилла Шолатов 62 кг. гиёҳванд моддани республикадан олиб чиқиб кетаётганида қўлга олинган эди.

**

Қирғизистон ва Қозоғистон республикалари уран ишлаб чиқарадиган қўшма корхона бунёд этишга келишиб олдилар. Бу корхона ишга тушгач, йилига бир неча юз тонна маҳсулот бера бошлайди.

**

Туркманистон ички ишлар вазирлигининг хабар беришича, мамлакат чегараларида сўнгги 9 ой ичида 40 тоннадан зиёд қорадори қўлга олинган. Гиёҳванд моддалар асосан Афғонистон ва Покистондан олиб келинмоқда. Жиноятчилар қорадорини Туркманистон орқали Россияга ва у ердан Европага олиб чиқиш ниятида эканлар.

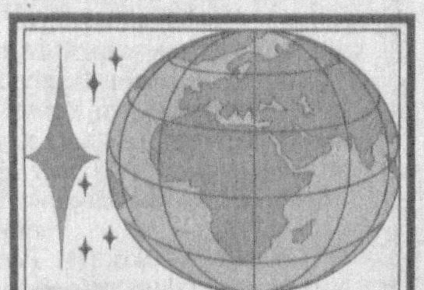

ЕТТИ ИҚЛИМ НАФАСИ

БМТ Бош Ассамблеясининг 52-сессиясида иштирок этган Исроил ташқи ишлар вазири Давид Леви Яқин Шарқда тинчлик ўрнатиш музокараларини зудлик билан бошлаб юбориш шартлигини таъкидлади. Шунингдек, Давид Леви Фаластин раҳбариятини мамлакатда авж олиб кетган терроризм ва зўравонликни тезда тугатиш юзасидан аниқ чора-тадбирлар кўришга чақирди. Бироқ Исроил вазири террорчиликнинг авж олишига асосий сабаб Исроил ҳукумати томонидан Қуддус шаҳрида яҳудийлар учун уйлар қурилишининг бошлаб юборилгани эканлиги ҳақида оғиз очмади.

* * *

Росия Президентининг матбуот котиби С. Ястрежембский ўтказган матбуот анжуманида у Литва президенти А. Бразускаснинг Москвага қилажак ташрифи аниқлигини ва баъзи ахборот воситалари тарқатган гап-сўзлар асоссиз эканлигини таъкидлади. Гап шундаки, сўнгги кунларда тарқатилган миш-мишларга кўра, Россияда Бразаускас ташрифига қарши намойишлар ўтказилар эмиш. С. Ястржембский бу миш-мишлар мутлақо асоссизлигини ва Россия билан Литва ўртасидаги муносабатлар жуда яхшилигини айтиб ўтган.

* * *

Босниядаги кўпмиллатли тинчликпарвар кучлар таркибида бўлган АҚШ ҳарбийлари 1998 йилнинг июнь ойидан кейин ҳам ўз хизматларини давом эттиравeрадилар. Бу ҳақда АҚШ Қуролли кучлари ҳарбий штабининг бошлиғи генерал Жон Шаликашвили хабар берди. Унинг айтишича, АҚШ ҳарбийларининг Босниядаги тинчликпарварлик хизмати 1998 йилнинг июнь ойида ниҳоясига етиши керак. Аммо АҚШ ҳукумати бу муддатни яна узайтиришга қарор берган. Маълумки, Европа давлатлари ва АҚШ ҳарбийларидан иборат 31 минг кишилик кўпмиллатли қўшин Боснияда тинчлик ва тотувликни сақлаб турибди.

* * *

Беларуссия Президенти А. Лукашенконинг берган баёнотига кўра, Гродно шаҳрида ҳибсда сақланаётган Россия жамоатчилик телевидениеси журналисти Павел Шеремет яқин кунларда озод этилиши мумкин эмиш. Маълумки, П. Шеремет июль ойида Беларуссия ва Латвия чегараларини ноқонуний кесиб ўтишда айбланиб, ҳисбга олинган эди. А. Лукашенконинг айтишича, П. Шеремет суд бўлгунга қадар шаҳардан чиқиб кетмаслик ҳақида тилхат бериш асосида ҳибсдан озод этилиши мумкин экан.

ОРТГА ҚАЙТИЛМАЙДИ

Яқинда республика миқёсида фаолият кўрсатувчи ўртача имкониятга эга «Ўзбекгазқурилиш» тресте умумий йиғилиш қарори билан «Ўзбекгазсувқурилиш» трести ҳиссадорлик жамиятига айлантирилди. Мулкий-молиявий йўналишларда янги ўзгаришларга юз тутди. Бундан буён бу жамият номидан ҳам кўриниб турибдики, юртимиз аҳолисини газ билан бир қаторда ичимлик суви билан ҳам таъминлашга ўз ҳиссасини қўшади. Шу муносабат билан жамият бошқаруви раиси Ўткир ХОЛМУҲАМЕДОВ билан суҳбатлашдик.

Икки оғиз янги раҳбар хусусида. Эндигина 43 ёшга тўлган, куч — ғайрати, билими бисёр. Узоқ йиллар ана шу корхонада иқтисод бўйича бошлиқ ўринбосари бўлган.

— Замона зайли билан бугунги кунда хусусий, шахсий ҳиссадорлик корхоналари кўпайиб, республикамизнинг ижтимоий-иқтисодий, саноат ишлаб чиқаришида аста-секин ўз ўрнига эга бўлиб бормоқда. Маълум сабабларга кўра, уларнинг баъзилари ортга ҳам қайтмоқдалар. Яъни қарзга ботиб, ишлаб чиқариш пасайиб корхоналар ўзини-ўзи эплай олмаяпти. Ўткир ака, сизнинг бу борадаги фикрингиз қандай?

— Замона зайли деган гапингизни бугунги бозор ва иқтисодиёт талабларига боғласак, тўғри бўлади. Ҳамонки, биз тузумда янгиликка юз тутар эканмиз, республикамиз ҳам дунёда ўз ўрнига эга бўлиб борар экан, хоҳласак-хоҳламасак, мулкка бўлган муносабат ҳам ўзгаради.

Масалан, бизнинг газ қурилиш трестимиз 1966 йилда ташкил этилган. Назаримда ўша пайтда Тошкентда ер қимирлаши билан боғлиқ бўлиб, газ тармоқларини жадал ва кенг қуришни талаб этган.

Узингизга маълум, 1991 йилда республика Президентининг «Узбекистон аҳолисини табиий газ ва ичимлик суви билан таъминлаш тўғрисида»ги фармони эълон қилинди. Ана шундан сўнг бизнинг фаолиятимиз ҳам анча фаоллашди. Давлат томонидан қўшимча маблағлар, техника ва механизмлар ажратилди. Яхшигина мустаҳкам база ҳам вужудга келтирилди. Айни пайтда юртимиз аҳолисининг 74 фоизи зангори оловдан фойдаланмоқда. Менимча, қисқа вақт ичида қилинган ишлар у қадар ёмон эмас.

— Демак, ҳали яна 24 фоиз аҳоли сизнинг ёрдамингизга муҳтож-да?

— Яна уч йилдан сўнг инсоният янги бир асрга қадам қуяди. Жаҳоннинг ривожланган мамлакатларида бу масалалар аллақачон ҳал қилиб қўйилган. Биз ҳам шунга ҳаракат қилишимиз керак. Фақат олдинни кўзлаган одам ўз мақсадига етади. Ишимизда ҳақиқий унум ва ривож бўлиши учун, қолаверса бу ўзимизга фойда, ҳиссадорлик жамиятига айландик. Умумий мулкимиз ҳозир 142 миллион сўмга баҳоланди. Ана шунга яраша акциялар чиқарилади. Агар унинг тақсимотига тўхталадиган бўлсак, 26 фоизи жамоа мулки, 25 фоизи давлат ҳисобига ўтади, яна 25 фоизи эса чет эл инвестициялари учун ажратилди. Қолган 24 фоиз акцияни бозорга олиб чиқиб сотамиз. Урни келганда бир нарсани таъкидлаб қўйишим керак: сотилиши керак бўлган акциянинг 6 миллион 303 минг сўмлигини биз корхонамизда ишлаган, ишлаётган уруш ветеранлари, меҳнат фахрийлари, афғончи жангчилар, шу соҳага меҳнати сингтан одамларга текинга тарқатамиз.

— Юқорида мен баъзи бир корхоналарнинг иш фаолиятлари, мулкий эгалиги тез-тез ўзгариб турганини бекорга таъкидламадим. Масалан, йирик бир автокорхонани биламан. Корхона бундан тўрт-беш йил муқаддам янги иқтисодий ўзгаришлар сари жадал қадам ташлай бошлаган эди. Ўша мен билган автомобилчилар ҳам ҳиссадорлик жамиятига айланиб, фаолият кўрсатишни ният қилишди. Корхона раҳбарияти ҳам асосан ёшлар, уддабурро, билимдон кишилардан иборат эди. Лекин бўлмади. Корхонани дебитор қарзлар ҳеч ёруғликка чиқармади. 300 — 400 юк машинаси ҳар куни шаҳарда вилоятда оламнинг ишини бажариб келади. Лекин қачон қарасангиз, корхона ҳисобида пул йўқ. Чунки, унинг буюртмачилари, харидорлари ҳам худди шундай аҳволда.

— Гапингизни тушундим. Лекин бизнинг асосий буюртмачимиз давлат ҳисобланади. Бажарилиши керак бўлган иш учун олдиндан маблағ ўтказилади. Шунга келишиб олинган. Тўғри, бундан ташқари биз турли хўжаликлар, ташкилотларнинг ҳам буюртмасини кўриб чиқишимиз керак. Қоидага кўра, дастлаб улар умумий ишнинг 15 фоизи миқдоридаги пулни ўтказишади. Сўнг, масалан, пахтага, ёки бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари учун пулларини ололмаётганликларини рўкач қилиб, ишнинг белига тепишади. Бир томондан уларни ҳам тушуниш керак. Лекин шартнома тузишдан олдин ҳаркалай, у ёқ-бу ёққа қараб, буюртмачининг имкониятларини чамалаб олиб, сўнг иш бошлаймиз. Ана шунда иш юришади. Қаддимизни ҳам букмаймиз. Бир оғиз сўз билан айтганда, энди ортга қайтишга йўл йўқ.

— Республикамизнинг саноат ишлаб чиқаришидаги хом ашё борасидаги имкониятлари чегараланган. Назаримда чет эл инвестициялари учун ажратилган маблағдан кўзланган мақсад ёмон эмас.

— Ҳамма гап мана шунда. Биринчидан, биз бу пулни тайёр маҳсулот олиш учун эмас, аксинча ишлаб чиқариш технологиясини яратиш учун сарфлаймиз. Айни пайтда германиялик саноатчилар билан ҳамкорликда газ тармоқларимиз учун турли ҳажмдаги полиэтилен қувурлар ишлаб чиқаришни мўлжаллаяпмиз. Бундан ташқари, Қозоғистондаги Қарағанда металлургия комбинати ҳамда россиялик ишбилармонлар билан уч томонлама қўшма корхона ташкил қилдик. Умид қиламанки, бундан биз унумли фойдаланамиз. Урни келганда яна биз учун фойдали бўлган бир нарсани таъкидлаб қўяй: чет эл инвестицияларидан олинган фойда бизга сўзсиз конвертация қилиб берилади, яъни валюта берилади. Бунинг нечоғли аҳамиятга эга эканлиги ўзингизга маълум.

— Ўткир ака, сизнинг фаолиятингизга аҳолини ичимлик суви билан таъминлаш ҳам қўшилипти.

— Ҳа, фойдалилигидан ташқари, савобли иш ҳам. Одаларга сув олиб келиб бериш, сув қувурларини тортиш имкониятларимиз кўп. Масалан, ҳозир Зоминдан Даштободга 33 км.лик сув қувурларини ётқизяпмиз. Яқин орада у ердаги аҳоли ниҳоятда тоза, шифобахш сувдан баҳраманд бўлади. Шунингдек, Учқўрғон — Наманган йўналишида 12 км.ли йирик ҳажмдаги сув тармоқини қуриб топширдик. Сирдарёнинг Баландчақир посёлкасида узунлиги 70 км.лик газ тармоғи, Қўрғонтепа — Хонобод оралиғидаги 10 км.лик газ тармоғи ҳам ниҳоясига етказилди.

Бу ташкилотга менгача Узбекистоннинг билимдон, кекса саноатчиларидан Воҳид ака Содиқов раҳбарлик қилгандилар. У кишининг саъй-ҳаракатлари билан Ҳамза шаҳрида йилига минг тонна электрод ишлаб чиқарадиган завод бунёд этилган. Афсуски, хом ашё етарли бўлмаётганлиги учун электродлар тайёрлаш қийин кучяпти. Юқорида мен айтганимдек, бизда етарли ишлаб чиқариш базаси бор. Масалан, барча магистралларда еростидан таъмирлаш учун ҳам моддий, ҳам ишчи кучи жиҳатдан қудратимиз етади. Лекин барибир материаллар масаласи ишнинг белига тепади. Қани энди газетангизда бу муҳим масалани — Бекобод металлургия комбинатида электрод симлар тайёрлаш масаласини кўтарсангиз. Бу республикамизга ниҳоятда керакли маҳсулот. Пайвандлаш ишлари электродсиз нолга тенг бўлиб қолади.

— Бу йил инсон манфаатлари йили деб эълон қилинди...

— Тушундим, корхонамиз жамоа шартномасида ҳам, низомида ҳам меҳнаткашларимизнинг яхши яшаб, яхши ишлашлари учун қилинадиган ишларни биринчи галдаги вазифа сифатида белгилаб қўйган. Ёш болали аёллар, кўп болали оилаларга қўшимча мукофотлар, дам олиш шарт-шароитлари йўлга қўйилган. Ишлаётган жойига қараб, маош белгиланган. Масалан, чўл зонасида ишлайдиган кишиларимиз ҳозир 10 минг сўмдан зиёд иш ҳақи олмоқдалар. Уларнинг иссиқ-совуқларидан хабар олиб туриш муҳим рол ўйнайди. Қолаверса, корхонанинг обрў-эътиборининг ошиши ҳам меҳнаткашларнинг ўз ишига бўлган муносабатидан, меҳнатининг самарасидан келиб чиқади. Шунинг учун ҳам биз эртани кўзлаб ишлашни тўғри, деб биламиз.

— Кўпчилик раҳбарлар биринчи навбатда ўз обрў-эътиборлари, шахсий манфаатлари йўлида ўралашиб қолаётгани ҳам сир эмас.

— Биласизми, агар раҳбар шундай бўлса, жамоа унинг жиловини тезда тортиб қўяди. Чунки бугунги ишчилар кечаги ишчилар эмас. Улар раҳбарларнинг дўқ-пўписаларидан у ёки бу даражадаги тайзиқларидан қўрқмайдилар. Бизнинг Низомда ҳам, жамоа шартномасида ҳам унинг қонун-қоидалари белгилаб қўйилган. Сўзимнинг охирида бир нарсани айтиб қўймоқчиман: Ҳамонки, биз мулкий эгалик фаолиятини бошлаган эканмиз, елкамиздаги қарзларимидан тезроқ қутулишимиз керак. Бу эса иқтисодий тадбиркорлик, молиявий билимдонликни талаб этади. Утган қисқагина вақт ичида биз айланма маблағлар ҳсобига 10 миллион сўмни қарз ҳисобига ўтказиб қўйдик. Агар биз ана шу пулни ишлаб чиқаришга жалб этганимизда ҳам унинг самараси кўнгилдагидек бўлмайди. Олинган фойданинг 35 фоизини солиқлар ҳисобига ўтказишимиз керак. Бундан ташқари, бошқа харажатлар ҳам талайгина. Шунинг учун қарздан тезроқ қутулиб олган маъқул. Ана шунда корхонага ҳам, унинг кишиларига ҳам фойдали бўлади.

А. МАҚСУДОВ,
суҳбатлашди.

Ўзбекистон — чет элликлар нигоҳида

БУЮК КЕЛАЖАККА ШУБҲА ЙЎҚ!

Юртимиз мустақиллиги тўғрисида хорижлик замондошларимиз — чет эллик олимлар, сиёсат арбобларининг фикри алоҳида эътиборга лойиқ.

Англиянинг Манчестр университети доктори Чигдем Балим-Харднинг инглиз ёшларига Осиё мамлакатлари тарихи фанидан сабоқ беради. Олима ўзбек миллатининг этник тарихи ва Ўзбекистоннинг бугунги тарихи ҳақида тадқиқотлар олиб боради.

«Жаҳон ахборот агентлиги мухбири олима билан суҳбатлашди.

— Хардинг хоним, суҳбатимизни Ўзбекистон мустақиллиги тўғрисидаги фикр-ўйларингиз билан бошласак.

— 1991 йилда Узбекистон халқи учун янги давр бошланди — у ўз йўлини танлаб олди. «Мустақиллик» сўзи ўзбеклар учун янги тушунча эмас эди. Чунки улар ҳар доим мустақиллик учун курашиб келганлар. Уз тарихларининг энг қоронғи кунларида, олдга қўйилган мақсадларига эришмаган ҳолларда ҳам ўзларини қалбан мустақил ҳис этганлар. Ҳар қалай XXI аср бўсағасида мустақил ва демократик давлат қуриш машаққатли вазифадир. Тарихчилар, сиёсат арбоблари ҳамда иқтисодчилар, бундай пайтда аниқ маслаҳат беришга қодир эмаслар.

Узбекистон Мустақиллигини эълон қилгач, иккита муҳим муаммога дуч келди: биринчиси — халқаро ҳамжамият томонидан эътироф ва ҳурмат этилувчи демократик фуқаролар жамиятини ривожлантириш қандай кафолатланиши мумкин, иккинчиси — мамлакат иқтисодини қайси йўл билан тараққий эттириш керак? У баҳоли қудрат бу муаммоларни ҳал этишга киришди. Бор-йўғи олти йил ўтгач, Узбекистон бу борада маълум ютуқларга эришиб, халқаро ҳамжамият томонидан Осиёнинг юраги ва улкан имкониятлар мамлакати сифатида тан олинди. Шунинг ўзиёқ мағрурланишга арзигулик ҳолдир.

— Сиз Узбекистондаги барқарорлик асослари деб нималарни биласиз?

— Биринчидан, Узбекистон географик жиҳатдан муҳим сиёсий ўринни эгаллайди. Иккинчидан, у кучли давлатчилик анъаналарига эга. Учинчидан эса, у маърифат, санъат ва маданият маркази бўлган. Утмишнинг энг ёмон шароитларида ўзбек халқи ўз анъаналари ва маданиятини сақлаб қола олди.

Узбекистон иқтисодий жиҳатдан кенг имкониятларга эга. Уларни ишга солиш учун бу соҳадаги ўзига хос муаммолар тез орада ҳал этилмоғи лозим.

Узбекистон учун энг муҳим масала бу — демократик, фуқаролар жамиятини барпо этиш. Узоқ йиллар давомида ташқи дунёдан ажратилган ҳолда яшашга мажбур бўлган ўзбек халқи бугунги кунда дунё ҳамжамиятига юз тутди. Энди у янгича яшаш тарзини қабул этмоғи даркор.

Мустақиллик эълон қилиш ва демократик республика барпо этиш ўзбек халқи тарихидаги муҳим воқеадир. Шуни таъкидлаш жоизки, бу йўлда сабр-тоқат бўлиши керак, чунки қийинчиликлар бирданига ўз ечимини топмайди. Муҳими — Узбекистон мустақиллигига эришгач, энг тўғри йўл — демократик йўлни танлади.

— Узбекистоннинг келажаги тўғрисида фикрингизни билмоқчи эдим?

Халқаро сиёсатдонлар очиқдан-очиқ айтганларидек, Узбекистоннинг келажаги жудаям порлоқ. Мен бу ўринда Узбекистоннинг энг муҳим бойлиги — халқи ҳақида тўхталмоқчиман.

Осиёнинг юрагида бўлиш дегани, бу ҳар хил маданиятлар, анъаналар ва эътиқодлар марказида бўлиш демакдир. Бундай хилма-хиллик Узбекистонни ўзига хос маданият марказига айлантирди.

Узбек халқининг ички гўзаллиги тўғрисида ҳам гапирмай бўлмайди. Унинг юксак қалблилиги ва меҳрибонлилигининг чеки йўқдир. Узбеклар оқил, меҳнатсевар ҳамда сабр тоқатлидирлар. Узбекистон ёшлари ўқишга, билимга чанқоқ, ҳақиқатгўй, ҳалол меҳнат қилиш билан мақсадга эришишни ният қиладилар.

Мен ўзбек аёллари тўғрисида алоҳида тўхталиб ўтишни истар эдим. Уйлайманки, Узбекистон ҳукумати аёлларга ҳозиргидек ғамхўрлик кўрсатишни давом эттирса, нур устига аъло нур буларди. Ҳар доим ўзбек аёлларининг чидамлиликлари, яратувчанлиги ва оқилалигидан завқ оламан. Улар ўзбек анъаналарини бор ҳолича сақлашга лаёқатлидирлар. Миллатга бундан ортиқ нима керак?

Ҳа, Узбекистоннинг келажаги порлоқ, у бугунги авлоддан келажак авлод бахти учун фидойилик талаб этади.

— Чет эллик тарихчи олима сифатида ўзбек миллий тарихининг қайта тикланишига муносабатингиз?

— Шубҳасиз, тарих ҳар қандай миллат учун муҳимдир. Узбеклар энг кўҳна ва бой тарих соҳибалари бўлишдек бахтга эгалар. Лекин уларда ўз асл тарихини ўрганиш ва миллий ёдгорликларни дунёга танитиш мажбурияти ҳам бор. 1996 йилда Амир Темур юбилейининг кенг тантана қилинишини мен Узбекистонда янги даврнинг бошланганлиги деб билдим ва умид қиламанки, ана шу воқеадан сўнг Узбекистон барча тарихчилар учун марказ бўлиб қолади.

Тарихни «бўяб», керакли ҳолда халқига кўрсатиш қўрқинчли нарсадир. Узбекистон мана шу омадсиз даврни бошидан ўтказди. Миллий тарихнинг ўта шовинистик тарзда бузилиши кишиларда ишончсизлик туғилишига, миллат ўртасидаги бирликнинг емирилишига олиб келиши мумкин. Хайриятки, Узбекистон бу йўлда адашмади.

XXI аср ёлғиз этник миллатчилик асри бўлмайди, аксинча глоболизация янада кўпроқ куч билан давом этади. Шундай экан яна бир масала — бу ўзбек миллий маданияти ва бойликларини дунёвий маданият билан ҳамоҳанг қилишдир. Ана шу маънода ўзбек миллий тарихини билишни ўта муҳим деб биламан. Чунки бу билим кишиларни биргаликда дунё ҳамжамиятига аъзо, ривожланган мамлакат бунёд этишга ундайди.

Кези келганда мени жиддий қизиқтирувчи яна бир мавзу устида тўхталмоқчиман. Бу тил масаласидир. Мен Узбекистоннинг барча соҳаларида ўзбек тилини кенгроқ қўллашга бўлган эътибордан жуда бахтиерман.

Беруний ОЛИМОВ,
«Жаҳон» АА, Лондон

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ҚОНУНИ

ТАЪЛИМ ТЎҒРИСИДА

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1-модда. Ушбу Қонуннинг мақсади

Ушбу Қонун фуқароларга таълим, тарбия бериш, касб-ҳунар ўргатишнинг ҳуқуқий асосларини белгилайди ҳамда ҳар кимнинг билим олишдан иборат конституциявий ҳуқуқини таъминлашга қаратилган.

2-модда. Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатлари

Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ушбу Қонундан ҳамда бошқа қонун ҳужжатларидан иборат.

Қорақалпоғистон Республикасида таълим соҳасидаги муносабатлар Қорақалпоғистон Республикасининг қонун ҳужжатлари билан ҳам тартибга солинади.

Агар Ўзбекистон Республикасининг халқаро шартномасида таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларидагидан ўзгача қоидалар белгиланган бўлса, халқаро шартнома қоидалари қўлланилади.

3-модда. Таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий принциплари

Таълим Ўзбекистон Республикаси ижтимоий тараққиёти соҳасида устувор деб эълон қилинади.

Таълим соҳасидаги давлат сиёсатининг асосий принциплари қуйидагилардан иборат:

таълим ва тарбиянинг инсонпарвар, демократик характерда эканлиги;

таълимнинг узлуксизлиги ва изчиллиги;

умумий ўрта, шунингдек ўрта махсус, касб-ҳунар таълимининг мажбурийлиги;

ўрта махсус, касб-ҳунар таълими йўналишини: академик лицейда ёки касб-ҳунар коллежида ўқишни танлашнинг ихтиёрийлиги;

таълим тизимининг дунёвий характерда эканлиги;

давлат таълим стандартлари доирасида таълим олишнинг ҳамма учун очиқлиги;

таълим дастурларини танлашга ягона ва табақалаштирилган ёндашув;

билимли бўлишни ва истеъдодни рағбатлантириш;

таълим тизимида давлат ва жамоат бошқарувини уйғунлаштириш.

4-модда. Билим олиш ҳуқуқи

Жинси, тили, ёши, ирқий, миллий мансублиги, эътиқоди, динга муносабати, ижтимоий келиб чиқиши, хизмат тури, ижтимоий мавқеи, турар жойи, Ўзбекистон Республикаси ҳудудида қанча вақт яшаётганлигидан қатъи назар, ҳар кимга билим олишда тенг ҳуқуқлар кафолатланади.

Билим олиш ҳуқуқи:

давлат ва нодавлат таълим муассасаларини ривожлантириш;

ишлаб чиқаришдан ажралган ва ажралмаган ҳолда таълим олишни ташкил этиш;

таълим ва кадрлар тайёрлаш давлат дастурлари асосида бепул ўқитиш, шунингдек таълим муассасаларида шартнома асосида тўлов эвазига касб-ҳунар ўргатиш;

барча турдаги таълим муассасаларининг битирувчилари кейинги босқичдаги ўқув юртларига киришда тенг ҳуқуқларга эга бўлиши;

оилада ёки ўзи мустақил равишда билим олган фуқароларга аккредитациядан ўтган таълим муассасаларида экстернат тартибида аттестациядан ўтиш ҳуқуқини бериш орқали таъминланади.

Бошқа давлатларнинг фуқаролари Ўзбекистон Республикасида халқаро шартномаларга мувофиқ билим олиш ҳуқуқига эга.

Республикада истиқомат қилаётган фуқаролиги бўлмаган шахслар билим олишда Ўзбекистон Республикаси фуқаролари билан тенг ҳуқуқларга эга.

5-модда. Педагогик фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқи

Тегишли маълумоти, касб тайёргарлиги бор ва юксак ахлоқий фазилатларга эга бўлган шахслар педагогик фаолият билан шуғулланиш ҳуқуқига эга.

Педагог ходимларни олий ўқув юртларига ишга қабул қилиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси тасдиқлаган Низомга мувофиқ танлов асосида амалга оширилади.

Педагогик фаолият билан шуғулланиш суд ҳукмига асосан ман этилган шахсларнинг таълим муассасаларида бу фаолият билан шуғулланишига йўл қўйилмайди.

6-модда. Таълим муассасасининг ҳуқуқий мақоми

Таълим муассасасини аккредитациялаш ваколатли давлат органи томонидан аттестацияга асосан амалга оширилади.

Таълим муассасаси юридик шахс бўлиб, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда барпо этилади. Нодавлат таълим муассасаси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси белгилаган тартибда давлат аккредитациясидан ўтган пайтдан бошлаб юридик шахс ҳуқуқлари ва таълим фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқига эга бўлади.

Таълим муассасаси қонун ҳужжатларига мувофиқ ишлаб чиқилган устав асосида фаолият кўрсатади.

Таълим муассасаси аттестация натижаларига биноан давлат аккредитациясидан маҳрум этилиши мумкин.

Таълим муассасалари ўқув-тарбия мажмуиларига ҳамда ўқув-илмий-ишлаб чиқариш бирлашмалари ва уюшмаларига бирлашишга ҳақли.

Таълим муассасалари уставда белгиланган вазифаларига мувофиқ пулли таълим хизматлари кўрсатиш, шунингдек тадбиркорлик фаолиятининг бошқа турлари билан шуғулланишга ҳақли.

7-модда. Давлат таълим стандартлари

Давлат таълим стандартлари умумий ўрта, ўрта махсус, касб-ҳунар ва олий таълим мазмунига ҳамда сифатига қўйиладиган талабларни белгилайди.

Давлат таълим стандартларини бажариш Ўзбекистон Республикасининг барча таълим муассасалари учун мажбурийдир.

8-модда. Таълим бериш тили

Таълим муассасаларида таълим бериш тилидан фойдаланиш тартиби «Давлат тили ҳақида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни билан тартибга солинади.

II. ТАЪЛИМ ТИЗИМИ ВА ТУРЛАРИ

9-модда. Таълим тизими

Ўзбекистон Республикасининг таълим тизими қуйидагиларни ўз ичига олади:

давлат таълим стандартларига мувофиқ таълим дастурларини амалга оширувчи давлат ва нодавлат таълим муассасалари;

таълим тизимининг фаолият кўрсатиши ва ривожланишини таъминлаш учун зарур бўлган тадқиқот ишларини бажарувчи илмий-педагогик муассасалар;

таълим соҳасидаги давлат бошқарув органлари, шунингдек уларга қарашли корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар.

Ўзбекистон Республикасининг таълим тизими ягона ва узлуксиздир.

10-модда. Таълим турлари

Ўзбекистон Республикасида таълим қуйидаги турларда амалга оширилади:

мактабгача таълим;

умумий ўрта таълим;

ўрта махсус, касб-ҳунар таълими;

олий таълим;

олий ўқув юртидан кейинги таълим;

кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш;

мактабдан ташқари таълим.

11-модда. Мактабгача таълим

Мактабгача таълим бола шахсини соғлом ва етук, мактабда ўқишга тайёрланган тарзда шакллантириш мақсадини кўзлайди. Бу таълим олти-етти ёшгача оилада, болалар боғчасида ва мулк шаклидан қатъи назар бошқа таълим муассасаларида олиб борилади.

12-модда. Умумий ўрта таълим.

Умумий ўрта таълим босқичлари қуйидагича:

бошланғич таълим (I-IV синфлар);

умумий ўрта таълим (I-IX синфлар).

Бошланғич таълим умумий ўрта таълим олиш учун зарур бўлган саводхонлик, билим ва кўникма асосларини шакллантиришга қаратилгандир. Мактабнинг биринчи синфига болалар олти-етти ёшдан қабул қилинади.

Умумий ўрта таълим билимларнинг зарур ҳажмини беради, мустақил фикрлаш, ташкилотчилик қобилияти ва амалий тажриба кўникмаларини ривожлантиради, дастлабки тарзда касбга йўналтиришга ва таълимнинг навбатдаги босқичини танлашга ёрдам беради.

Болаларнинг қобилияти, истеъдодини ривожлантириш учун ихтисослаштирилган мактаблар ташкил этилиши мумкин.

13-модда. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими

Ўрта махсус, касб-ҳунар таълим олиш мақсадида ҳар ким умумий ўрта таълим асосида академик лицейда ёки касб-ҳунар коллежида ўқишнинг йўналишини ихтиёрий равишда танлаш ҳуқуқига эга.

Академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари эгалланган касб-ҳунар бўйича ишлаш ҳуқуқини берадиган ҳамда бундай иш ёки таълимни навбатдаги босқичда давом эттириш учун асос бўладиган ўрта махсус, касб-ҳунар таълими беради.

Академик лицей ўқувчиларнинг интеллектуал қобилиятларини жадал ўстиришни, уларнинг чуқур, табақалаштирилган ва касб-ҳунарга йўналтирилган билим олишларини таъминлайдиган уч йиллик ўрта махсус ўқув юртидир.

Касб-ҳунар коллежи ўқувчиларнинг касб-ҳунарга мойиллиги, маҳорат ва малакасини чуқур ривожлантиришни, танланган касблар бўйича бир ёки бир неча ихтисос олишни таъминлайдиган уч йиллик ўрта касб-ҳунар ўқув юртидир.

14-модда. Олий таълим

Олий таълим юқори малакали мутахассислар тайёрлашни таъминлайди.

Олий маълумотли мутахассислар тайёрлаш олий ўқув юртларида (университетлар, академиялар, институтлар ва олий мактабнинг бошқа таълим муассасаларида) ўрта махсус, касб-ҳунар таълими асосида амалга оширилади.

Олий таълим икки босқичга: давлат томонидан тасдиқланган намунадаги олий маълумот тўғрисидаги ҳужжатлар билан далилланувчи бакалавриат ва магистратурага эга.

Бакалавриат олий таълим йўналишларидан бири бўйича пухта билим берадиган, ўқиш муддати камида тўрт йил бўлган таянч олий таълимдир.

Магистратура аниқ мутахассислик бўйича бакалавриат негизида камида икки йил давом этадиган олий таълимдир.

Фуқаролар иккинчи ва ундан кейинги олий маълумотни шартнома асосида олишга ҳақлидирлар.

15-модда. Олий ўқув юртидан кейинги таълим

Олий ўқув юртидан кейинги таълим жамиятнинг юқори малакали илмий ва илмий-педагогик кадрларга бўлган эҳтиёжларини таъминлашга қаратилгандир. Олий ўқув юртидан кейинги таълим олий ўқув юртлари ва илмий-тадқиқот муассасаларида (аспирантура, адъюнктура, докторантура, мустақил тадқиқотчилик) олиниши мумкин.

Илмий ва илмий-педагогик кадрларни тайёрлаш, илмий даражалар ва унвонлар бериш тартиби қонун ҳужжатларида белгиланади.

16-модда. Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш

Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш касб билимлари ва кўникмаларини чуқурлаштириш ҳамда янгилашни таъминлайди.

Кадрлар малакасини ошириш ва уларни қайта тайёрлаш тартиби Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгиланади.

17-модда. Мактабдан ташқари таълим

Болалар ва ўсмирларнинг якка тартибдаги эҳтиёжларини қондириш, уларнинг бўш вақти ва дам олишини ташкил этиш учун давлат органлари, жамоат бирлашмалари, шунингдек бошқа юридик ва жисмоний шахслар маданий-эстетик, илмий, техникавий, спорт ва бошқа йўналишларда мактабдан ташқари таълим муассасаларини ташкил этишлари мумкин.

Мактабдан ташқари таълим муассасаларига болалар, ўсмирлар ижодиёти саройлари, уйлари, клублари ва марказлари, болалар-ўсмирлар спорт мактаблари, санъат мактаблари, мусиқа мактаблари, студиялар, кутубхоналар, соғломлаштириш муассасалари ва бошқа муассасалар киради.

Мактабдан ташқари таълим муассасаларини ташкил этиш ва уларнинг фаолият кўрсатиш тартиби қонун ҳужжатларида белгилаб қўйилади.

18-модда. Оиладаги таълим ва мустақил равишда таълим олиш

Давлат оилада таълим олишга ва мустақил равишда таълим олишга кўмаклашади. Болаларни оилада ўқитиш ва мустақил равишда таълим олиш тегишли таълим муассасаларининг дастурлари бўйича амалга оширилади. Таълим олувчиларга ваколатли давлат муассасалари томонидан услубий, маслаҳат ва бошқа йўсинда ёрдам кўрсатилади.

19-модда. Таълим тўғрисидаги ҳужжатлар

Аккредитация қилинган таълим муассасаларининг битирувчиларига давлат томонидан тасдиқланган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжат (шаҳодатнома, диплом, сертификат, гувоҳнома) берилади. Давлат томонидан тасдиқланган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжат оилада таълим олган ёки мустақил равишда билим олган ва аккредитация қилинган таълим муассасаларининг тегишли таълим дастурлари бўйича экстерн тартибида имтиҳонлар топширган шахсларга ҳам берилади, давлат таълим муассасаларида ўқитилиши шарт бўлган ва рўйхати Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси томонидан белгилаб қўйиладиган мутахассисликлар бундан мустасно.

Олий маълумот тўғрисидаги дипломга ўзлаштирилган фанлар рўйхати, уларнинг ҳажмлари ва фанларга қўйилган баҳолар ёзилган варақа илова қилинади.

Диссертация ҳимоя қилган шахсларга белгиланган тартибда фан номзоди ёки фан доктори илмий даражаси берилади ва давлат томонидан тасдиқланган намунадаги диплом топширилади.

Давлат таълим стандартларига мос келган тақдирда Ўзбекистон Республикаси билан хорижий давлатларнинг ҳукуматлари ўртасидаги икки томонлама битимлар асосида ҳар икки томоннинг маълумот тўғрисидаги ҳужжатлари белгиланган тартибда ўзаро тан олиниши мумкин.

Тегишли босқичдаги таълимни тугалламаган шахсларга белгиланган намунадаги маълумотнома берилади.

Давлат тасдиқлаган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжат навбатдаги босқич таълим муассасаларида таълим олишни давом эттириш ёки тегишли ихтисос бўйича ишлаш ҳуқуқини беради.

III. ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИ ҚАТНАШЧИЛАРИНИ ИЖТИМОИЙ ҲИМОЯ ҚИЛИШ

20-модда. Таълим олувчиларни ижтимоий ҳимоя қилаш

Таълим муассасасида таълим олувчилар қонун ҳужжатларига ва норматив ҳужжатларга мувофиқ имтиёзлар, стипендия ва ётоқхонада жой билан таъминланади.

21-модда. Таълим муассасалари ходимларини ижтимоий ҳимоя қилиш

Таълим муассасалари ходимларига иш вақтининг қисқартирилган муддати белгиланади, ҳақи тўланадиган йиллик узайтирилган таътиллар ва қонун ҳужжатларида назарда тутилган имтиёзлар берилади.

Таълим муассасалари иш ҳақига мўлжалланган мавжуд маблағлар доирасида мустақил равишда ставкалар, мансаб окладларига табақалаштирилган устама белгилашга ҳамда меҳнатга ҳақ тўлаш ва рағбатлантиришнинг турли шаклларини қўллашга ҳақли.

22-модда. Етим болаларни ва ота-оналарининг ёки бошқа қонуний вакилларининг васийлигисиз қолган болаларни ўқитиш

Етим болаларни ва ота-оналарининг ёки бошқа қонуний вакилларининг васийлигисиз қолган болаларни ўқитиш ва уларни боқиш давлатнинг тўла таъминоти асосида қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

23-модда. Жисмоний ёки руҳий ривожланишида нуқсони бўлган болалар ва ўсмирларни ўқитиш

Жисмоний ёки руҳий ривожланишида нуқсони бўлган, шунингдек узоқ вақт даволанишга муҳтож болалар ва ўсмирларни ўқитиш, уларни тарбиялаш ҳамда даволаш учун ихтисослаштирилган таълим муассасалари ташкил этилади. Болалар ва ўсмирларни ушбу таълим муассасаларига юбориш ва улардан чиқариш ота-оналарининг ёки бошқа қонуний вакилларининг розилиги билан психологик-тиббий-педагогик комиссиянинг хулосасига биноан амалга оширилади.

Ихтисослаштирилган таълим муассасаларининг ўқувчилари қисман ёки тўла давлат таъминотида бўлади.

24-модда. Ижтимоий ёрдамга ва тикланишга муҳтож бўлган шахслар учун ўқув-тарбия муассасалари

Алоҳида шароитларда тарбияланиш ва ўқишга муҳтож болалар ва ўспиринлар учун уларнинг билим олиши, касб тайёргарлиги ва ижтимоий тикланишини таъминлайдиган ихтисослаштирилган ўқув-тарбия муассасалари ташкил этилади.

Озодликдан маҳрум қилиш тариқасидаги жазони ижро этиш муассасаларида сақланаётган шахсларнинг таълим олиши ва мустақил билим олиши учун қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда шароитлар яратилади.

IV. ТАЪЛИМ ТИЗИМИНИ БОШҚАРИШ

25-модда. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг таълим соҳасидаги ваколатлари

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг таълим соҳасидаги ваколатларига қуйидагилар киради:

таълим соҳасида ягона давлат сиёсатини амалга ошириш;

таълим соҳасидаги давлат бошқаруви органларига раҳбарлик қилиш;

таълимни ривожлантириш дастурларини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш;

таълим муассасаларини ташкил этиш, қайта ташкил этиш ва тугатиш тартибини белгилаш;

таълим муассасаларини аккредитациядан, педагог, илмий кадрларни аттестациядан ўтказиш тартибини белгилаш;

бошқа давлатларнинг таълим муассасаларига Ўзбекистон Республикасининг ҳудудида таълим фаолияти билан шуғулланиш ҳуқуқини берувчи рухсатномалар бериш;

қонун ҳужжатларига мувофиқ хорижий давлатларнинг таълим тўғрисидаги ҳужжатларини тан олиш ва бу ҳужжатларнинг эквивалент эканлигини қайд этиш тартибини белгилаш;

давлат таълим стандартларини тасдиқлаш;

давлат томонидан тасдиқланган намунадаги маълумот тўғрисидаги ҳужжатларни тасдиқлаш ва уларни бериш тартибини белгилаш;

давлат грантлари миқдорини ва таълим муассасаларига қабул қилиш тартибини белгилаш;

давлат олий таълим муассасасининг ректорларини тайинлаш;

таълим олувчиларни аккредитация қилинган бир таълим муассасасидан бошқасига ўтказиш тартибини белгилаш;

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатлар.

26-модда. Таълимни бошқариш бўйича ваколатли давлат органларининг ҳуқуқ доираси

Таълимни бошқариш бўйича ваколатли давлат органларининг ҳуқуқ доирасига қуйидагилар киради:

таълим соҳасида ягона давлат сиёсатини рўёбга чиқариш;

таълим муассасалари фаолиятини мувофиқлаштириш ва услуб масалаларида уларга раҳбарлик қилиш;

давлат таълим стандартлари, мутахассисларнинг билим савияси ва касб тайёргарлигига бўлган талаблар бажарилишини таъминлаш;

ўқитишнинг илғор шакллари ва янги педагогик технологияларни, таълимнинг техник ва ахборот воситаларини ўқув жараёнига жорий этиш;

ўқув ва ўқув-услубият адабиётларини яратиш ва нашр этишни ташкил қилиш;

таълим олувчиларнинг якуний давлат аттестацияси ва давлат таълим муассасаларида экстернат тўғрисидаги низомларни тасдиқлаш;

давлат олий таълим муассасасининг ректорини тайинлаш тўғрисида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритиш;

педагог ходимларни тайёрлашни, уларнинг малакасини оширишни ва қайта тайёрлашни ташкил этиш;

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатлар.

27-модда. Маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг таълим соҳасидаги ваколатлари

Маҳаллий давлат ҳокимияти органлари:

таълим муассасалари фаолиятининг минтақаларни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш эҳтиёжларига мувофиқлигини таъминлайдилар;

таълим муассасаларини ташкил этадилар, қайта ташкил этадилар ва тугатадилар (республика тасарруфида бўлган муассасалар бундан мустасно), уларнинг уставларини рўйхатга оладилар;

ўз ҳудудларидаги таълим муассасаларини ваколат доирасида молиялаш миқдорларини ва имтиёзларни белгилайдилар;

таълим сифати ва даражасига, шунингдек педагог ходимларнинг касб фаолиятига бўлган давлат талабларига риоя этилишини таъминлайдилар;

қонун ҳужжатларига мувофиқ бошқа ваколатларни ҳам амалга оширадилар.

28-модда. Таълим муассасасини бошқариш

Таълим муассасасини унинг раҳбари бошқаради.

Таълим муассасаларида қонун ҳужжатларига мувофиқ фаолият кўрсатадиган жамоат бошқаруви органлари ташкил этилиши мумкин.

29-модда. Таълим соҳасидаги давлат бошқаруви органлари билан нодавлат таълим муассасалари ўртасидаги ўзаро муносабатлар

Таълим соҳасидаги давлат бошқаруви органлари нодавлат таълим муассасаларида таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларига риоя этилишини назорат қилади.

Нодавлат таълим муассасалари таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузган тақдирда, аккредитация қилган органлар уларнинг фаолиятини қонун ҳужжатларига мувофиқ тўхтатиб қўйишга ҳақли.

Нодавлат таълим муассасаларига қабул давлат ўқув юртлари учун белгиланган тартибда ва муддатларда амалга оширилади.

V. ЯКУНЛОВЧИ ҚОИДАЛАР

30-модда. Ота-оналар ёки қонуний вакилларнинг вазифалари

Вояга етмаган болаларнинг ота-оналари ёки қонуний вакиллари боланинг қонуний ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилишлари шарт ҳамда уларнинг тарбияси, мактабгача, умумий ўрта, ўрта махсус, касб-ҳунар таълими олишлари учун жавобгардирлар.

31-модда. Таълимни молиялаш

Давлат таълим муассасаларини молиялаш республика ва маҳаллий бюджетлар маблағлари, шунингдек бюджетдан ташқари маблағлар ҳисобидан амалга оширилади.

32-модда. Таълимни ривожлантириш фондлари

Таълимни ривожлантириш фондлари қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда юридик ва жисмоний шахсларнинг, шу жумладан чет эллик юридик ва жисмоний шахсларнинг ихтиёрий бадаллари ҳисобидан ташкил этилиши мумкин.

33-модда. Халқаро ҳамкорлик

Таълим муассасалари таълим муаммолари юзасидан халқаро ҳамкорликда иштирок этадилар, чет давлатларнинг тегишли ўқув юртлари билан бевосита алоқалар ўрнатиш, қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда улар билан қўшма ўқув юртлари ташкил этиш ҳуқуқига эга.

34-модда. Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузганлик учун жавобгарлик

Таълим тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузишда айбдор бўлган шахслар белгиланган тартибда жавобгар бўладилар.

Ўзбекистон
Республикаси Президенти
Ислом КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри.
1997 йил 29 август.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИНИНГ ҚАРОРИ

«ТАЪЛИМ ТЎҒРИСИДА»ГИ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚОНУНИНИ АМАЛГА КИРИТИШ ТАРТИБИ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикасининг Олий Мажлиси ҚАРОР ҚИЛАДИ:

1. «Таълим тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикасининг Қонуни эълон қилинган кундан эътиборан амалга киритилсин.

2. Белгилаб қўйилсинки, «Таълим тўғрисида»ги Қонуннинг умумий ўрта таълим олишга, уч йиллик академик лицейларда ва касб-ҳунар коллежларида ўқишга ҳамда олий маълумотли мутахассислар тайёрлашга тааллуқли 12, 13 ва 14-моддаларидаги қоидалар Кадрлар тайёрлаш миллий дастурида белгиланган муддатларда жорий этилади.

3. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳукумат қарорларини «Таълим тўғрисида»ги Қонунга мувофиқлаштирсин, вазирликлар ва идоралар мазкур Қонунга зид бўлган ўз норматив ҳужжатларини қайта кўриб чиқишлари ва бекор қилишларини таъминласин.

4. Белгилаб қўйилсинки, қонун ҳужжатлари «Таълим тўғрисида»ги Қонунга мувофиқлаштирилгунга қадар Ўзбекистон Республикаси амалдаги қонун ҳужжатларининг мазкур Қонунга зид бўлмаган қисми қўлланилади.

5. 1992 йил 2 июлда қабул қилинган «Таълим тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонуни (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1992 йил, № 9, 342-модда; 1993 йил, № 6, 268-модда) ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Раиси
Э. ХАЛИЛОВ.

Тошкент шаҳри,
1997 йил 29 август.

Ғалла -97

ҒОЛИБЛАР АНИҚЛАНДИ

Маълумки, шу йилнинг июнь ойида Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги ва касаба уюшмалари агросаноат мажмуи ходимлари Марказий қўмитаси ўзларининг қўшма қарорлари билан ғаллачиликда, пахтачиликда ва шоликорликда меҳнат мусобақаси ташкил қилиш ҳақида келишиб олинганди. Ундан кўзда тутилган мақсад - янги шаклланаётган бозор муносабатларига мос соғлом рақобатни ривожлантириш, ишловчиларни юқори унумдорлик, аъло сифатга эга бўлган арзон хом ашё ишлаб чиқаришга сафарбар қилишдан, қулай ва хавфсиз меҳнат шароитларини яратишдан иборат эди. Инсон манфаатлари йилида ҳақиқий бойлигимиз бўлган одамларга эътиборни кучайтириш алоҳида қайд этилганди.

Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги раҳбарияти, етакчи мутахассислар ва агросаноат мажмуи ходимлари касаба уюшмалари Марказий қўмитаси раҳбарлари ва масъул ходимлардан иборат махсус комиссия яқинда ушбу меҳнат мусобақаси биринчи босқич якунларини кўриб чиқди. Ғаллачиликда энг яхши кўрсаткичларга эришган меҳнат жамоалари аниқланди. Уз навбатида вазирлик ҳайъати ва касаба уюшмалари Марказий қўмитаси раёсати ўзларининг қўшма қарорлари билан комиссия қарорини тасдиқладилар.

Биринчи ўрин ва дурустгина пул мукофоти ҳамда санаториялар ҳамда санатория-профилакторияларга 7 та бепул йўлланма, Андижон вилояти Марҳамат туманидаги «Қорабоев» жамоа хўжалиги ғаллакорларига насиб этди. Бу хўжалик миришкорлари режадаги 54,8 центнер ўрнига ҳар гектаридан 87 центнердан ҳосил олишга эришдилар. Ялпи ҳосил 4385 тоннага етказилди, ваҳоланки режа бўйича бу кўрсаткич 2762 тонна бўлиши мўлжалланган эди. Шуниси қувонарлики, ғалла ўримида ишлаганлар, айниқса, комбайнчилар меҳнати жуда яхши тақдирланди. Уларнинг ҳар бири 11751 сўмдан иш ҳақи, бундан ташқари шартлашилганидек, рағбатлантириш тариқасида 1 тоннадан бепул буғдой берилди. Ғаллакорларга ўрим-йиғим даврида иссиқ овқат, дам олиш учун барча шароитлар, шу жумладан, маданий ҳордиқ учун имконият яратилди. Техника хавфсизлиги масалалари ҳам бу жамоада ижобий ечилган, шикастланиш ҳоллари рўй бермади.

Иккинчи ўрин, хоразмлик ғаллакорлардан Хонқа тумани «Хоразм» жамоа хўжалиги деҳқонларига берилди. Улар гектар бошига ҳосилдорликни режадаги 26,9 центнер ўрнига 60 центнерга етказишди. Ялпи ҳосил эса режалаштирилганидан икки баробардан зиёд кўп бўлиб 1442 тоннани ташкил этди. Ғаллакорларнинг ўртача маошлари 7514 сўмга тенг бўлди. Бу ерда ҳам ижтимоий-маиший, маданий шарт-шароитлар яратиш, техника хавфсизлиги масалалари ижобий ечилган.

Ва ниҳоят учинчи ўрин, Қашқадарё вилояти, Шаҳрисабз туманидаги «Б.Фозилов» пайчилар уюшмаси ғаллакорларига берилди. Улар ҳосилдорликни 55 центнерга етказишди (режа 32,7 ц). Ғаллакорларнинг ҳозиргача ўртача аванс тариқасидаги ойлиги 4000 сўмни ташкил этди. Ундан ташқари ҳар бир ишловчига арзон нархда 20 кгдан пахта ёғи тарқатилган.

Шаҳрисабзлик ғаллакорларга ҳам пул мукофоти ва санаторияларга 4 та йўлланма топширилади.

Биз ғолиб деб топилган хўжаликлар меҳнат жамоаларини табриклаб, уларга пахтачилик соҳасида ҳам, бошқа қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариш тармоқларида ҳам омад тилаймиз.

Б.АКБАРОВ,
Ўзбекистон АСМ ходимлари касаба уюшмалари Марказий Қўмитаси бўлими бошлиғи, мусобақани якунлаш бўйича Марказий Комиссия аъзоси

Самарқанд туманида чинни заводи ишга тушди. Бу ерда ҳозир икки хил чинни буюмлари ишлаб чиқарилмоқда.

Суратда: (чапдан) жило берувчи Матлуба Нажмиддинова, бош муҳандис —технолог Икром Ҳайдаров ва тасвирчи Наргиза Нарзиқуловалар.

«Ишонч» мақолалари изидан

«ИХТИРОЧИЛАРГА КИМ ЁРДАМ БЕРАДИ?»

Газетанинг шу йил 12 август сонидаги «Ихтирочиларга ким ёрдам беради?» сарлавҳали мақоласида Самарқанд травмотология ва ортопедия шифохонасинг умуртқа жарроҳлиги бўлими мудири Саидқосим Пардаев ихтиросининг тадбиқ этилишида юз бераётган қийинчиликлар ҳақида сўз борган эди.

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги илм-фан ва технологиялар Бош бошқармаси бошлиғи У.Қаюмов мазкур мақолада кўтарилган муаммолар ва шу юзасидан кўрилган чора-тадбирлар хусусида шундай хабар қилади:

Вазирлик тиббиет соҳасидаги ихтироларни ҳаётга тадбиқ этиш учун бир қатор тадбирларни амалга оширилаяпти.

Маълумки, ихтиролар аввало ғоядан бошланиб тайёр маҳсулот сифатида ишлаб чиқарилгангача қатор босқичлардан ўтади. Албатта, бу жараёнда ихтирочига ёрдам керак бўлади, шу жумладан консультатив, ташкилий ва моддий.

Соғлиқни сақлаш вазирлиги 1997 йилдан бошлаб ихтирочиларга ёрдам бериш ишларини янгича тартибда олиб бораяпти. Яъни, ихтирочилар мурожаат қилишларини кутмасдан, жойларга бориб, улар билан фаол учрашув ўтказиб, муаммоларини ечишда ёрдам кўрсатаяпти. Хусусан, Соғлиқни сақлаш вазирлиги ИФ ва ЯТББ ходимлари Самарқанд шаҳрига бориб, у ерда ихтирочилар билан учрашган ва уларни муаммоларини ўрганиб, ёрдам таклиф эттан. Шундан сўнг С.Пардаев ўз мосламаси ва тегишли ҳужжатлар билан Соғлиқни сақлаш вазирлигига келган. ИФ ва ЯТББ да уни янги усул ва мосламаси кўриб чиқилиб, 1997 йил март ойида бир неча даволаш ва илмий текшириш муассасаларига ўрганиш учун йўлланмалар берилган. Ушбу муассасалардан усул ва мослама тўғрисига ижобий хулосалар олинган.

Мосламани ишлаб чиқариш ва уни беморларда қўллаш рухсатини олиш учун Соғлиқни сақлаш вазирлигининг янги техника қўмитасига топширилган тегишли ҳужжатлар ҳозирги кунда кўриб чиқилмоқда. У ерда масала ижобий ҳал этилганидан сўнг, Республика эҳтиёжини қоплаш учун етарли миқдорда мослама ишлаб чиқилади. Ушбу ишни амалга ошириш учун ҳозирданоқ тегишли муассасалар билан маблағ ажратиш ва мосламани ишлаб чиқариш тўғрисида дастлабки келишувга эришилган.

ОИЛА ДАВРАСИДА

Одамийлик сабоқлари

ФАРЗАНДЛАР БУРЧИ

АЛЛОҲ таоло Қуръони Каримда шундай марҳамат қилади: «Парвардигорингиз, ёлғиз унинг ўзига ибодат қилишларингизни ҳамда ота-онага яхшилик қилишларингизни амр этади. Агар ота-оналарингизнинг бири ёки ҳар иккови қўл остингизда кексалик ёшига етсалар, уларга қараб «уф» тортманг ва уларнинг сўзларини қайтарманг. Уларга доимо яхши сўз айтинг. Улар учун ҳокисор бўлинг...» («Ал-исро», 23-24 оят).

Дарҳақиқат, Ислом дини ота-онани ҳурмат қилишни, уларга меҳр-шафқат кўрсатишни ҳар бир мўминнинг энг асосий бурчларидан санайди, аксинча, ота-онага осий бўлишликни энг қаттиқ гуноҳ, яъни гуноҳи кабиралардан деб ҳисоблайди ва бундайларнинг жойи жаҳаннамдир деб огоҳлантиради.

Ислом ақидаларига кўра, жаннатга кираман деган одам оналарининг розилигини олади. «Жаннат — оналарнинг оёғи остидадир». Отага итоат қилмоқ Аллоҳга итоат қилмоқдир. Ислом динимиз: «Отага муҳаббатингни сақла, агар сен отага бўлган муҳаббатингни йўқотсанг, Аллоҳ сени ҳар турли файзлардан маҳрум қилур», деб таълим беради.

Жаноби Расулуллоҳ ота-онани ҳурматлашни, уларга эҳтиром, меҳр кўргазишни кўп бора уқтирганлар. Ровийлар бу ҳақда Расулуллоҳдан жуда кўп ҳадисларни ривоят қилишган. Расули акрамнинг таълим беришларича, ота-онага шафқатли бўлган кишини Тангри таоло қиёмат куни ҳимоя қилиб, уларга оқ бўлган кишига жаннат эшиги беркдир. Бир ҳадисда: «Ота-оналарнинг кексалик чоғида ҳар иккисини ёки бири бўлмаганда бошқасини рози қилиб, жаннатий бўлиб олмаган фарзанд хор бўлсин, хор бўлсин ва яна хор бўлсин», дейилади. Кимки ота-онасининг розилигини олган бўлса, унга қандай яхши. Тангри унинг умрини узун қилади.

«Ал-Жомиъ ас-саҳиҳ»да келтирилишича, Абу Амр аш-Шайбоний қўллари билан Абдуллоҳ ал Ансорийнинг ҳовлисига ишора қилиб: «Мана шу ҳовлининг эгаси менга бундай деб айтган эди, дейдилар: «Мен Расуллоҳдан «Аллоҳ таоло азза ва жаллага қайси амал мақбулроқдир?» деб сўрадим. Жаноби Расулуллоҳ: «Намозни вақтида ўқимоқдир», дедилар. Мен: «Яна қайси амал?» — деб сўрадим. Жаноби Расулуллоҳ: «Ота-онага итоат қилмоқдир», — деб айтдилар».

Фарқад ус-Санжий шундай дебдурлар: «Баъзи китобларда ўқидимки, боланинг ота-она ҳузурида рухсатсиз гапирмоқлиги, олдилари ва икки ёнларида юрмоқлиги маъқул эмасдир».

Пайғамбар алайҳиссалом ҳузурларига бир саҳоба келиб сўрабди: «Ё Расулуллоҳ. Менинг бетоб онам бор, уни ўзим овқатлантираман, сув ичираман, таҳорат қилдириб қўяман, елкамда опичлаб юраман, ҳаққини тўла адо қилдимми?». «Йўқ, — дебдилар Расулуллоҳ, — юздан бирини ҳам адо қилмагансан. Аммо яхши иш қилибсан, Аллоҳ шу оз ишингга кўп савоблар беради».

Ривоят қилишларича, бир ўғил онасини рози қилмоқчи бўлибди. Бу ҳақда онасидан сўраганида, она: «Ўғлим, менга бир пиёла она сути топиб келсанг, рози бўламан», дебди. Ўғил она сутини излаб кирмаган уйи, ялинмаган эмизикли аёл қолмабди. Бироқ ҳеч қайси она жигарпорасининг ризқини қийиб, сут бермабди. Охир-оқибат ўғил онасининг ёнига қайтибди. Бўлган воқеани онасига сўзлаб берибди. Шунда она: «Кўрдингми, ўғлим, ҳеч бир она боласининг ризқини бермайди», — дебди. Ўғил онасининг қадрига етибди, волидасини рози қилиш учун бутун ҳаётини бағишласа ҳам онанинг ҳақини адо қилолмаслигини тушуниб етибди.

Бир она фарзандини дунёга келтирар экан, тириклигининг қуввати бўлган сути билан уни тўйдиради. Қучоғида ўстиради, муҳаббатининг меваси бўлган фарзанди учун ширин уйқуларидан кечиб, аллалар айтади. Унинг тарбияси, бахти учун жон-жаҳди билан тиришади.

Аллоҳнинг ҳикмати бирла танимизнинг аввалги томчисини майдонга келтирган отадир. Оталар тарбиялаб ўстиради, ҳар турли нарсаларимизни ҳозирлайди, биз учун ишлайди. Бизнинг саодатимиз учун жону тани билан тиришади.

Фарзандларнинг ота-она олдидаги бурчлари қуйидагилардан иборатдир:

1. Агар овқатга муҳтож бўлишса, овқатлантириш.
2. Кийимга муҳтож бўлишса, кийинтириш.
3. Хизматга муҳтож бўлишса, хизматларини қилиш.
4. Чақиришса, «лаббай» деб етиб келиш.
5. Гуноҳ ва ғийбат ишлардан бошқасига буюришса, итоат қилиш.
6. Қўполлик қилмай, мулойимлик билан гаплашиш.
7. Уларнинг исмларини атаб чақирмаслик.
8. Олдинга ўтиб кетмай, ортларида юриш.
9. Ўзлари ёмон кўрган нарсани уларга раво кўрмаслик ва яхши кўрган нарсани илиниш.
10. Аллоҳдан ўзи учун қандай мағфират тиласа, уларнинг ҳам гуноҳларини кечишни сўраш.

Аллоҳ таоло ҳаммамизга кекса ота-оналаримизнинг дуоларини олишликни насибу рўзи айласин.

Баҳриддин ТУРҒУНОВ.

Оила даромади: уни қандай кўпайтириш мумкин?

ҲИСОБ-КИТОБ ДАФТАРИ ТУТГАНМИСИЗ?

«Киримидан ортиқ тутмак бир ақлсизнинг иши, бутун киримини тутиб битирмак, ҳар бир ақлсизнинг иши, келаридан оз тутув бир ақллининг иши».

Али Назимо

Ҳозирги пайтда шундай режали оилалар борки, улар маблағ сарфлаш санъатини пухта эгаллаб, бу борадаги ишларини намунали олиб борадилар, даромадларини жой-жойига уддабуронлик билан сарфлайдилар. Уй бекасининг оила даромади билан жиддий шуғулланиши, даромад ва харажатлар мувозанатини муттасил кузатиб бориши ва назоратини кучайтириши оила учун муҳим аҳамиятга эга. Уй бекаси ҳисоб-китоб дафтарини тутиши керак. Агар аниқ бўлса, ҳар кунлик даромад ва харажатларни шу дафтарга ёзиб бориши лозим.

Ҳаражатни умид қилганингизга қараб эмас, қўлингиздаги даромадга қараб қилиш зарур. Киши кетган чиқимларни ёзиб турса ёнидан кетаётган пулнинг аниқ ҳисоб-китобини билади. Бир ҳафта орасида кетган маблағ ўтган ҳафтада кетган маблағдан ошиб кетса, унда пулни режа билан топиш, сарф йўли ўйлаб топилади. Турк олими Али Назимо «Бир кичкинагина қарз кийимдаги йиртиқ кабидир. Ҳозир кўринар-кўринмас бўлса-да, бора-бора зўраяр. Ал-ҳосил кучингиз етган қадар тўлаб олингиз, яхши қилган бўлурсиз» деган ибратли гапларни айтган.

Уй бекалари оила даромади дафтарига кунлик кирим-чиқимларни ёзиб қўйишлари керак. Оила бошлиғи ёнида ҳеч қандай пули қолмаганини кўриб, ажабланганда унга у кетган харажатлар ёзилган дафтарни кўрсатади. Ҳисоб-китоб дафтарини даромадлардан бошлаш керак. Масалан, оилада 5 киши яшайди. Олинадиган иш ҳақлари, стипендия, нафақа, гонорар, мукофот пуллари, томорқадан олинадиган маблағ бари даромадга киради. Айтайлик 1 ойлик даромад жами бўлиб 9 мингни ташкил қилади. Сиз бу даромаднинг келадиган кунини ҳам ёзиб қўйишни унутманг. Дафтарга даромад миқдори, аввалги ойдан ортгани ҳам алоҳида-алоҳида ёзиб борилади. Кейин қилинадиган ва қилинган ҳаражатларни ёзасиз. Озиқ-овқат маҳсулотлари, маиший эҳтиёж учун, шахсий харажат учун, тасодифий ҳаражатлар (маросимлар),-ҳаммаҳаммасини кунлик, ойлик, йиллик қилиб ёзиб борасиз. Айрим ҳолларда ҳаражат, даромаддан ортиб кетса дафтарингизга қарз миқдорини ҳам кўрсатишингиз мумкин.

Узоқ муддат сақланадиган ун, гуруч, ёғ, дондун, макарон, шакар маҳсулотларини бир ойлик қилиб харид қилиш билан бирга қишда зарур бўладиган сабзавотларни ҳам ғамлаб қўйишни унутмаслик керак. Уй учун, ер учун тўланадиган солиқлар вақтида тўлаб борилса яна яхши. Ҳар куни кетадиган ҳаражатни гуруҳларга бўлиб-бўлиб ёзиб бориш керак.

Хуллас оила даромадини кўпайтириш, моддий қийинчиликни енгиш ўз қўлингизда!

Аҳмад ТУГАЛОВ.

Худойбоқ Бўриев Зарбдор туманидаги «Бобур» мустақил деҳқон-фермер хўжалиги ташкилотчиларидан бири. У бошлиқ жамоа бу йил 31 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 26 центнердан ҳосил олиш ниятида.

Суратда: Х.Бўриев оила аъзолари даврасида.

Ҳурматли газетхон!

Бошланғич синфлар лотин алифбосига ўтиши муносабати билан газетамизнинг ўтган сонидан бошлаб, «Оила даврасида» лотин алифбосида турли материаллар бериб боришни лозим топдик.

Бугун газетамизнинг ўтган сонида чоп этилган эртакнинг давомини ўқиб, саводхонлигингизни ошириб борасиз деб умид қиламиз.

Донолар бисотидан

1. Оила нафақасидаги тежамкорлик тирикчилик-ярмига тенг. Одамлар билан дўстлашиш ақлнинг ярмига баробар. Савол сўраш одобларини билиш илмнинг ярмига баробар.

2. Ота-оналарининг кексалик вақтида ҳар иккисини ёки бири бўлмаганда бошқасини рози қилиб, жаннатий бўлиб олмаган фарзанд хор бўлсин, хор бўлсин ва яна бир бор хор бўлсин.

3. (Ёмон) қўшнидирким, сендан яхшилик кўрса яширади, ёмонлик кўрса оширади.

4. Қўшниларингиз сизни яхши одам дейишаётган бўлса, демак сиз яхшисиз. Агар улар сизни ёмон одам дейишаётган бўлса, демак сиз ёмон одамдирсиз.

Насибахон АБРОРХЎЖА қизи тайёрлади.

ERTAK

(Boshi o'tgan sonda)

Yigit cholga va'da berib ketaverdi. Bir qirda ov qilib yurgan podsho bilan vazirga duch keldi. Podsho uning Tur tog'iga ketayotganini eshitib, dedi:

- Ov qilayotganimda ,o'ndan to'qqiz o'qim zoye ketadi, sababini bilib kel.

Yigit yo'l yurib yo'l yursa ham mo'l yurib , Tur tog'iga yetib bordi. Lekin tog'da hech qanaqa boylik topolmadi. Bir tosh ostidagi chaylada bir donishmand chol o'tirardi. Yigit undan so'radi:

-Ota, men bu yerga boylik axtarib kelgandim. Hech qanaqa boylik yo'q ekan. Yigit yo'lida uchragan bo'ri, bog'bon chol va podshoning o'ziga bergan savollarini cholga aytdi. Donishmand chol yigitga javob berib, dedi:

-Boriga risq yo'q, uchraganini tutib yeydi. Bog'bon cholning bog'iga to'rt xum tilla ko'milgan, shundan mast bo'lgan toklar g'ovlaydi-yu, uzum qilmaydi. Endi podshooga ayt, u erkak kiyimida yurgan qiz, agar erga tegsa, ovi yurishadi. Ana endi boraver, bu yerda boylik yo'q, uni mehnat va aql bilan topasan. Boyliging, baxting oldinda.

Podsho qiz:

-Bu sirni sen-u men bilaylik, meni xotinlikka oldedi. Yigit esa:

«Yo'q, mening boyligim oldinda»-deb ketaveribdi. Bog'bonga uchrab, javob a y t d i . Bog'bon:

-Yasha, o'g'lim, tillalarni qazib olaylik, mening o'g'lim bo'lib qol, bo'yi etgan qizim bor, uni senga beraman,- dedi. Tanbal yigit:

-»Yo'q, boyligim oldinda»- deb ketaveribdi. Yo'lda bo'riga uchradi. Yigit bo'riga donishmand cholning javobini aytgan edi, bo'ri:

«Uchratganim sen ekansan»,- deya tanbal yigitni bosib olib, bir zumda yeb qo'ydi.

Nodondan noliydi hatto tog'u-tosh,
Nodonlikka shukuh bo'lmaydi yo'ldosh.

(A.Firdavsiy)

ИМОРАТ УСТУНЛАРИ

Биз яшаётган бу оламда афсуски нима учун дунёга келгани, нима учун уни ташлаб кетажакларини билмай яшаётганлар ҳам беҳисоб.

Мана бу ҳикоя қилмоқчи бўлганим балки сизнинг ён қўшнингиздир, балки узоқ қариндошингиздир, балки бундайлар ҳақида умуман билмассиз, лекин нима бўлганда ҳам бу воқеаларни кўрган кўзларим мени алдаёлмайди.

... Юқори қаватдаги хонадонда яна идиш товоқниинг сингтани-ю, аёл кишининг шанғиллаши, эркакнинг сўкиниши аралаш-қуралаш бўлиб кеттани кишида нохуш кайфият уйғотади. Сўнгра қарғана-қарғана ялангбош, ялангоёқ, сочлари тўзғиган аёл зинадан қийналиб пастга тушди-да манзили номаълум йўлга тушди. Кеч бўлишига қарамай иссиқни тафти ҳали қайтмаган. Кўпчилик ҳовлида ўтирарди. Бу ҳол ҳеч кимни ҳайратга солмади. Чунки қўни-қўшнилар бу оиланинг кундалик - оддий жанжалига кўникиб қолишган.

«Бир куни жанжал бўлган уйдан қирқ кун барака кетади», дейишади. Бу хонадонда эса ҳар куни уруш-жанжал, ҳар куни тўполон. 40 кунлик эмас, 40 йиллик файзи- барака аллақачон йўқолган, чамаси.

Оила бошлиғи ота кунига топган пулига ичади. Фарзандлари, онаси олдида тилига келган гапларни бемалол айтаверади. Оиланинг суянчиғи бўлган она эса эрини эр ўрнида кўрмаган.

Айтишларича, худо ҳаммани жуфт-жуфти билан яратармиш, кейинчалик бу жуфтлар бориб бориб бир одамга айланармиш. Бу дегани эр-хотиннинг дили ҳам, тили ҳам, кўнгли ҳам уй-хаёллари ҳам бир бўлиб кетади дегани эмасмикин?

Минг афсуски, бу хонадонда эса... она топган пулини эридан яширади. Болаларини доим отага қарши қайрагани-қайраган.

Ота ёки она эшикдан кириб келганида фарзандлар ўрнидан туриб салом бериш у ёқда турсин, ўтирган ёки ётган жойларидан қўзғалишмайди ҳам. Уйга эридан ажраб келган қизнинг 3 фарзанди ҳам аллақачон катталардек шаклланиб улгуришган. Катталарнинг гапига аралашган, уларни бир-бирларига чаққан, сўкинган, онасига гап қайтарган, хуллас, яна 3 та биринчи зарбадаёқ ер парчин бўлиб кетадиган бўлажак оилалар қад кўтараяпти.

Баъзан, кунора эшикни тепиб маст-аласт яқинда қамалиб чиққан ўғил кириб келади. У ҳам онасини отасига қўшилиб сўкади. Яна бир ўғил бир неча йилдан бери қамоқда. Уйдан 18 ёшида бош олиб чиқиб кетган қиздан ҳамон дарак йўқ.

Мактабни ташлаган ўспирин эса ўғрилик орқали пул топиш билан овора. Ота-она ўғирлик орқали келган пулга кўз тикишади. Шуни айтса керакда «қуш уясида кўрганини қилади» деб.

Бу оиланинг пойдевори аллақачон нураб бўлган. Уларни на қўни-қўшни ҳурмат қилади, на қариндошлари. Ана шу оила ҳақида ўйлар эканман, хотиралар мени ўтмишга етаклади. Эсимда, 5-синфда ўқир эдим, отам онамни айблаб ноҳақдан жанжал чиқарди. Онам ҳақ эканлигини билса-да, индамади. Ўшанда илк бор онам кўзида ёш кўрдим. Шунга қарамай бир оғиз ҳам гап қайтармади. Отам ташқарига чиқиб кетгач мен: «Ойи, нимага индамай ўтирибсиз, ахир отам нотўғри гапирдиларку» деганимда бир шапалоқ урганди. Ўша бир шапалоқ менга кўп сабоқ бўлди.

Бир куни отам нарвондан йиқилиб тушганди. Онам югуриб бориб отамнинг оёғидаги туфлисини ечиб олди, бошини сарак-сарак қилиб, лабини тишлади. Отамнинг инграб «нима қилибди» деган саволига «ҳеч нарса қилмабди, сал қайрилибди», деб қўйди. Қандайдир кўнгилсизлик юз берганини мен ўшанда ҳис қилгандим. Отамнинг оёғи 2-3 жойидан синиб кетган эди. Онамнинг узоқ тунлари отам бошида мижжа қоқмаганини гувоҳи бўлганман. Уйга отам ярим кечаси меҳмон олиб келган пайтлари, онам бизни уйғотмасдан ўзлари меҳмонларни кутиб олардилар. Отам қандай вазиятда меҳмон олиб келганига қарамай онам ҳеч оғринмасдилар. Шунинг учунми отам баъзан меҳмонларга онамни мақтаб ўтирганининг устидан чиқиб қолардим.

Онамнинг ҳар доим такрорлайдиган «Аёл хоҳ катта ишда ишласин, хоҳ эрига қараганда минг марта ўқимишли бўлсин, у барибир аёл эканлигини эсдан чиқармаслиги лозим» деган сўзлари қулоғим остида жаранглаб туради. Бунга онамнинг ўзлари амал қиладилар. Шунинг учун улар қурган оила имορати мустаҳкам бўлса, ажаб эмас.

Барно СУЛТОНОВА

ЎЗИНГИЗГА ЭЪТИБОР БЕРИНГ

ЛАБ ПАРВАРИШИ. Аччиқ нарсаларни кўп ейиш, совуқдан ёки организмда А ва В витаминлар етишмаслигидан лаб ёрилиб пўст ташлайди. Агар лаб шишиб майда пуфакчалар ҳосил бўлиб, ёрилган жойлар чуқурлашса хейлит деган касалликдан дарак беради, бундай ҳолатда лабга ғоз мойи ва гигиена лаб бўёғи суртилади.

Таркибида А ва В витаминлар кўп бўлган сариёғ, сут, қатиқ, тухум, қора нон, петрушка еб туриш керак.

Лаб қовжираши тез тузалмаса ётиш олдидан юмшатувчи крем ёки ғоз мойи суринг.

Бир дона тухум сариғига бир оз глицерин аралаштириб ётиш олдидан лабингизга суртсангиз доим силлиқ ва юмшоқ бўлади.

Агар лаб шамолласа уйқудан аввал ёғлаш, мойчечак дамламасида артиш керак. Шамол, қуёш совуқдан лабнинг кўриниши ўзгарса дарҳол врачга мурожаат қилиш лозим.

Муяссар ШАМСИЕВА

ОНАЛАР ЎГИТИ

Ўрта бармоққа узук тақиш яхшилик аломати эмас.

Қуёш ботиши олдидан ухламаслик керак.

Сут-қатиқ солиб берилган идиш эгасига бўш қайтарилмайди.

Уйда, шунингдек, уй ичида тирноқ олинмайди.

Остонада ўтиришнинг хосияти йўқ.

Супургини тикка қўйиш мумкин эмас.

Оила бошқа жойга кўчиб кетаётганида ҳовли ва хоналар тозалаб қолдирилади.

Муҳтарама УМАРОВА
Тошкент шаҳри

Турмуш чорраҳаларида

СЎНГГИ ПУШАЙМОН

Қўшнимизнинг қизи Саломат бирам ақлли, бирам чиройли эдики, кўрган киши яна бир кўрсам дерди. У балоғатга етгач, хонадонларига совчи ёғилди. «Биз қизимизнинг раъйига қараймиз, майли учрашишсин, ўғлингиз қизимизга маъқул келса, биз рози» дейишди, ота-она. Лекин, бўлажак куёвларнинг ҳеч бири Саломатга маъқул келмади. «Буниси бундоқ, униси ундоқ» деяверди. Шундан сўнг анча вақтгача уйларидан совчи қадами узилиб қолди. Дастлаб бунга ота-она эътибор бермади. Бироқ маҳалла-кўй бор, гап-сўз кўпайди. Она хавотирга тушиб, қизини койиган бўлди: «Ўшанда бирортасининг этагидан тута қолмадингда, қизим». Қиз ўпкаланди: «Ҳеч бири ёқмаса, мен нима қилай...»

Йиллар ўтиб борарди. Саломатнинг ортида уч синглиси бор. Қиз ўпкаланди: «Ҳеч бири ёқмаса, мен нима қилай...»

Йиллар ўтиб борарди. Саломатнинг ортида уч синглиси бор. Қиз турмушга чиқмаса шу сингилларининг ҳам йўли боғланишини сезди. Сўнг онасига деди: «Энди ким сўраб-суриштирса, мен розиман!»

Қизининг бу қароридан Меҳри хола қувонди. Чунки кечагина ишхонадаги ҳамкасби «хотинидан ажрашган укаси»дан гап очганди. «Саломатингиз укамни бир кўрсин, балки бирбировларини ёқтиришар» деганди. Шу гапни қизига айтди, сўнг қўшиб қўйди: «Ўша йигит эртага кечқурун ўртоғи билан бизникига келмоқчи. Сенинг олдингдан ўтолмай турувдим».

Саломат қўшни маҳалладаги дугонасини уйига чақирди. «Турмуш кўргансан, одам танийсан, бугун совчи келмоқчи» деди. Бўлажак куёв ўртоғи билан бошлашиб келганида Саломат дугонаси билан дераза тирқишидан мўралаб туришганди. Йигитларнинг бирови Саломатга жуда ёқди, кўргандаёқ юраги «жиз» этди. Ўзини тутиши, сўзлаши, кулиши, ҳаммаси ўзига қуйиб қўйгандай ярашаркан. «Мен орзу қилган йигит шу» деб ўйлади Саломат. Дугонасига сир бой бермай сўради: — «Сенингча қай бири куёв буларнинг?» Нилуфар елка қисди: «Ойинг келсалар, сўрардик!» Меҳри хола қизларнинг ёнига келди-да, негадир қизини уялтиргиси келмадими, бориб Нилуфарнинг қулоғига шивирлади: «Анув, чап томондагиси куёв экан...» Саломат бу гапни эшитдию, бирдан маъюс тортиб қолди. Гўё биров уни баланд осмондан ерга тушириб қўйгандек сезди ўзини. Уксинди. Унга ёқиб қолган йигит куёвнинг жўраси бўлиб чиқди!

...Эрта-индин тўй. Саломат эса ҳамма нарсага бефарқ, гўё ўзининг эмас, бировнинг тўйи бўлаётгандек. Онаси буни ўзича тушунди: «Қизимнинг ҳаваcланадиган вақти ўтибди шекилли...» Бироқ, Саломат... Тўйдан кейин ҳам яйраб-яшнаб юролмади. Бунинг устига турмуш ўртоғининг ўша жўраси буларникига тез-тез келиб турар, шунда Саломат ич-ичдан ўзи билан ўзи олишар, йигит кетгач анчагача маҳзун бўлиб юрарди. Бир куни эри унга ҳазил аралаш деди: «Менга сизни жуда қувноқ қиз дейишувди. Бизникига келганингиздан бери бирор марта кулганингизни кўрмадим-а...» Саломат ҳўрсиниб тортди: «Сезган бўлсая!» Ахир, нима ҳам қилсин, ўз туйғуларига ўзининг кучи етмаётир, ҳаётида биттагина кишини ёқтирувди, у ҳам бўлса... «Ўша ўртоғингиз келмасин бизникига» демоқчи бўлди бир куни. Лекин ундан шубҳаланишларидан қўрқди. Эри бўлса худди атай қилгандай нуқул ўшани чақираверади: «Равшан, кел, шахмат суришамиз», «Бирров келиб кет, муҳим иш бор», «Кел, бир жойга ўтиб келамиз!» Саломат ҳар икки куннинг бирида ўша йигитни кўрар, ҳовлида тасодифан дуч келиб қолаверарди.

Бир куни дугонасига ёрилди: «Нилу, эримга кўнгил қўёлмаётибман. Қийналиб кетдим...» Дугонаси кулди: «Турмуш қургандан кейин кўнгил қўйдинг нимаю, қўймадинг нима...» Хуллас, кўнглидаги «сир»ни дугонасига англатолмади. Энди нима қилсайкин? Балки ишга кирса, бироз чалғиб, ҳаммасини унутар. Эри осонгина кўнди, ҳатто эртасига унга иш ҳам топиб келди. Шундан сўнг Саломат тикувчилик фабрикасига ишга жойлашди. Ўзича қувонди: «Энди ишга ҳам, янги хонадонга ҳам кўникаман. Бошқача яшай бошлайман!» Янги ҳамкасблари бирам қувноқ қизлар эканки. Куннинг қандай ўтганини ҳам билмай қолди. Аммо, эртасига... Тушликка чиқаётганларида рўпарасидан ўша йигит чиқиб қолди! «Бу ерда нима қилиб юрибди у» дея ажабланди Саломат. Равшан жилмайиб келиб, саломлашди. Сўнг: «Қийналиб қолсангиз, тортинмай айтинг. Мен қўшни цехда устаман» деди. Саломат учун яна азобли кунлар бошланди. Ич-ичидан эзилди: «Мен оиламга хиёнат қилаяпман, ахир хаёлимда бошқа биров бўлса...» Сўнг, ўйлаб-ўйлаб онасига кўнгил ёрди. «Вой, шўрим, — деди она қўрқиб кетиб. — Шайтонга ҳай бер, қизим. Мен ҳам даданги яхши кўрмаганман. Кўникиб шунча йил яшадим-ку!»

«Эҳ, онажон ўзимга кучим етмаяпти, ахир. Куёвингиз ҳам келиб-келиб ўшанинг идорасига ишга жойлаштирди, мени» деди йиғламсираб Саломат.

...Саломат эридан ажраб, ота уйида яшай бошлаганда, эшитганлар ажабланишди. «Фарзанд бўлмади, нима қиламан уларни қийнаб» деди Саломат уларга. Негадир Равшанни кўргиси келаверарди. Идорадаги ишидан ҳам бўшаб олганди у. Барибир чидолмади, эртасига эски идорасига борди, қизлар билан сўзлашиб ўтирди. Кетар чоғида: «Равшан бугун ишга келмадими?» деб сўради бир қиздан. «Вой, эшитмадингизми, у киши бўшаб кетди. Бошқа шаҳарга ишга таклиф қилишган экан, ўша ёққа кетганмиш!» Саломат уйга қандай етиб келганини билмади, учиб келдими ё юриб... Йўл-йўлакай йиғлайвериб, кўзида ёш қолмади. «Нега озгина сабр қилмадим, — дея армон билан ўйларди у. — Мана узоққа кетаркан ҳам, салгина сабр қилганимда ҳаётим изга тушиб кетармиди. Энди нима бўлади?» Энди ҳеч нарсани ўзгартириб бўлмайди! Кўнгил измига бўйсуниб тўғри қилмади у. Сўнгги пушаймон аччиқ сабоқ бўлди унга...

Гулчеҳра ЖАМИЛОВА

Мулоҳаза

АСЛИЯТНИ ЁРИТИШ ЙЎЛИДА

Мустақиллик, истиқлол — бу элу юртни фаровонлик, тўкин-сочинлик, бахту саодатга кўз юмгунча, осонгина олиб борадиган афсонавий қудрат эмас, у Аллоҳнинг ҳар бир бандасига, у олимми ё оддий деҳқонми, ёзувчи ёки ишчими, раҳбарми ёхуд хизматкорми, бундан қатъи назар, ўз ихтиёри, имкониятлари, онгу тафаккурига яраша ўйлаш, фикрлаш, ишлаш ва яшаш учун берилган алоҳида омилдир. Тағин шундай омилки, у иқтисодий, маънавий, маданий бойликларни яратиш, ишлаб чиқариш тармоқларидаги ҳар бир меҳнаткаш, ижодкорнинг ҳалол, ҳаққоний ишлари, мардонавор фаолияти, мардлиги-ю, матонати орқали рўёбга чиқарилади.

Хайриятки, бозор иқтисодиётига мослаштирилган ҳақиқий демократик ҳуқуқий давлат қуришга киришилган ҳозирги вақтда ҳаётнинг, воқеликнинг асл моҳиятини идрок этишга интилиш тобора кучаймоқда. Бунинг бир мисоли тарзида қуйидаги сўзларга эътибор берайлик: «...фермер-деҳқон хўжаликлари, шахсий ёрдамчи хўжаликлар фаолиятига турли хил ташкилотлар томонидан аралашиш фактларига йўл қўйилиши салбий оқибатлар келтириб, уларнинг эркинлиги бўғилиб, мулкдор ҳиссини ривожлантириш ўрнига сўндириш, тадбиркорликдан воз кечиш даражасига олиб бораётган янги тартибга маҳсулот етиштириб берувчиларга ажратиб берилаётган ерларнинг сифати паст бўлиб, улардан фойдаланиш самарасиз бўлаяпти».

Иқтисод фанлари номзоди Олимовнинг «Ишонч» газетасидаги «Манфаат — икки томонга» деб аталган мақоласи (1997 йил 12 апрель)дан олинган мазкур жумла тўқиб чиқарилган ҳавойи мулоҳазалар эмас, балки бевосита қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини етиштириш тармоқларида рўй бераётган ҳаётий воқеалардир. Буни айтайлик, Каттақўрғон туманидаги Орзи Маҳмудов номли жамоа хўжалигидаги «Олимбой» фермер уюшмаси раиси Неъмат Тоировнинг «Ўзбекистон овози» газетаси (1997 йил 10 апрель)дан ўрин олган ҳасратидан ҳам англаб олиш мумкин. «Турли идораларга арз-дод қилиш, қанчалик асаббузарликлардан кейин ер майдонимни 10 гектарга етказдим. Ем-хашак қийинчилиги туфайли 37 бош қорамолдан 31 тасини сақлаб қолдим. 40 қўйни сотиб юборишга мажбур бўлдим. Хўжаликка топширган маҳсулотларим учун бир сўм ололган эмасман».

Диққат қилинг-а, пешона терини тўкиб, фидокорона ишлаганига мувофиқ тишлаш учун сув билан ҳаводек зарур пули, маблағини ололмаётган одамларнинг қандай кайфиятда юрганлигини изоҳлашга ҳожат бормикин?

«Ишонч» газетасида босилган (1997 йил 29 март) Аҳмаджон Тўхтасиновнинг «Деҳқон меҳнат қилди, аммо...» деб номланган мақоласига бир нигоҳ ташлайлик: «Ўтган йил Охунбобоев туманидаги «Пахтакор» жамоа хўжалиги деҳқонлари бошоқли дон экинларидан бўшаган майдонларга кечки картошка экиш учун уруғлик картошка ҳозирлаш мақсадида жамоа хўжалиги раиси С. Мадғозиев «Ўзмевасабзавотузум» саноат уюшмасига қарашли учинчи мевасабзавот комбинати директори Анвар Нурматов билан хўжаликка уруғлик картошка етказиб бериш учун шартнома туздилар».

Муалиф шу шартномага мувофиқ хўжаликка етказиб берилган 60 тонна уруғликнинг қарийб беш тоннаси бутунлай яроқсиз, қолганлари жуда сифатли эмаслигини қайд этиб, бунинг айбдори сифатида Анвар Нурматовни тилга олади.

Хуллас, юқорида келтирилиб, шарҳланган уч мисолда фермерлар, шахсий хўжаликларга эркинлик, мустақиллик бериш ўрнига уларни бўғиб, жиловлаб қўйилаётгани қайд этилаяпти. Аммо у ҳали асл моҳиятни ёритиш деган маънони англатмайди. Англатиш учун эса нималар қайд қилинмасин, барчасини ҳаққоний, чуқур, ҳалол тадқиқу таҳлилдан ўтказиш зарур.

Ҳар ҳолда иллатларни кўрсатиш билан бирга уларга дахлдор шахсларнинг номлари, уларнинг жавобгар эканлиги айтишга киришилгани адолату ҳақиқатни қарор топтириш пировардида салмоқли мевалар, ижобий натижаларга эришиш йўлида бир қадам олға силжишдир.

Алоҳида таъкидлаш зарурки, ўртага ташланган фикрлар, мулоҳазалар, кузатувлар, ҳукм-хулосалар қайси соҳага тегишли бўлса, ўшанга оид ҳақиқатни тўла ёритсагина тараққиётга хизмат қилади. Қисман ёритса, озгина наф келтирадики, бунга Обиджон Жуманазаровнинг «Деҳқоннинг туганмас хазинаси» деб аталган мақоласи («Ишонч», 18 апрель, 1997 йил) мисол бўлиши мумкин: «Гоҳо маҳсулотни етиштириб, уни қаёққа олиб бориб сотишни билмай, бошимиз қотади, — дейди «Тошқин» қишлоғилик Йўлдошали Эргашев. — Тайёрлов ташкилотлари нақд пул беролмайди. Биз эса сарф-харажатлар ўрнини қоплашимиз, рўзғор камчиликларини тўлдиришимиз зарур. Узоқроқ жойга сотиб келиш учун эса «минг чиғириқ»дан ўтишга, беҳисоб ортиқча чиқим қилишга тўғри келади. Бунинг устига божхонадагиларнинг «ноз-фироғи» ортиқча. Шунинг учун кўпинча Қирғизистон ёки Қозоғистондан келган олиб-сотарларга сувтекинга беришга мажбур бўлаяпмиз».

Эътибор беринг-а, фермерлар, деҳқон хўжаликларининг бошлиқлари эмас, балки томорқачи, яъни ўн-ўн беш сотих ер эгалари номидан ўзларининг ортиқча, беҳисоб чиқимлар, «минг-чиғириқ»лару — нозу карашмалар»га рўбару келтирилиб, ҳаққи-ҳуқуқлари чеклаб қўйилаётганидан, иқтисодий, моддий эркинлик, мустақиллиги бўғилаётганидан шикоят қилинаяпти. Лекин шунинг ўзи билан иш битадими? Аҳвол тубдан ўзгариб, шикоятчиларнинг чинакам эркинлиги, мустақиллиги, даҳлсизлиги таъминланадими?

Бу саволларга ҳаққоний, мўлжалга бехато бориб тегадиган, ҳаммамизга — худонинг бандаларига ҳам, давлатга ҳам наф келтирадиган жавоблар топиш хусусида бош қотирар эканман, беихтиёр юртбошимизнинг яқиндагина Олий Мажлис сессиясида инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган қонун лойиҳаси муҳокамасида қатнашган депутатлар шаънига билдирган қуйидаги таъна-ю танбеҳлари вужудимни қамраб олди: вилоятларда инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш масаласига эътибор берилмаяпти, бу соҳада қўпол бузилишлар, поймол қилишлар бўлаяпти, деб айтяпсизлару, бироқ аниқ мисоллар келтириб, айбдорларнинг номларини тилга олмаяпсизлар, юзаки мулоҳаза юритаяпсизлар...

Масалага шу жиҳатдан ёндошиш ниятида, айтайлик, иқтисод фанлари номзоди Олимовнинг юқорида тилга олинган мақоласидан яна бир парчани кўздан кечирайлик: «Шахсий ёрдамчи, томорқа хўжаликларининг улуши Ўзбекистонда етиштирилган картошка ва сабзавотларнинг 69 фоизини, гўштнинг 80 фоизидан кўпроғини, сутнинг салкам 90 фоизини ташкил этади».

Борди-ю, мазкур рақамлар ҳақиқий ҳолатни акс эттирса, (бунинг жавобгарлиги, табиийки, ўша мақола муаллифи зиммасига тушади), жамоа, фермер, ширкат, корпорация, ҳиссадорлик жамиятларига айлантирилган собиқ колхозларнинг аҳволи қандай кечаяпти, деган муаммо келиб чиқади. Бу ҳақда Олимов негадир лом-мим демайди. Бунинг ўрнига у «Деҳқон хўжаликлари сони қарийб 20 мингга етди, уларда 109 мингдан ортиқ киши иш билан банд. Шундай экан, улар ишини ривожлантириш катта ютуқларни қўлга киритишга асос бўлади» дейди-да, ўша хўжаликларнинг ер майдонларини бир гектаргача кўпайтириш, уларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, етарли уруғлик, ўғит, кўчат, наслдор чорва, технология, транспорт ва ҳоказолар билан таъминлашга эътиборни тортади.

Борингки, шу эътиборга мувофиқ вазифа адо этилсин, дейлик, лекин бу борада юксак довонлар заб этиладими?

Тўғри, ҳиссадорлик жамиятлари, корпорация шаклан янги колхоз деган сўздан фарқланади, аммо улар янги мазмун, салмоқ касб этиб, асл моҳиятни ўзгартиргандагина ўзларини оқлайди. Муаммонинг ана шу жиҳатига ойдинлик киритиш учун Обиджон Жуманазаровнинг «Ишонч» газетаси (1997 йил 29 март) даги «Бошқарув шакли нега ўзгарди» мақоласига назар ташлайлик. Мақоланинг индаллосида қуйидагича изоҳ берилади: «Биз сўз юритмоқчи бўлган жамоа хўжалиги ўтган йили нафақат Мингбулоқда, балки Наманган вилоятида биринчилардан бўлиб пахта тайёрлаш режасини уддалаган эди. Шунга қарамай, мазкур жамоа хўжалиги туман ҳокимининг буйруғига кўра «Истиқбол» номли корпорацияга айлантирилди».

Майли, шундай бўла қолсин, аммо бундан қандай наф кутилади? Жавоби қуйидагича: «Бошқарув тизими янгилангач, имкониятларимиз кенгаяди. Маълумки, олдинлари фақат қишлоқ хўжалиги ва чорвачилик маҳсулотлари етиштириш билан шуғулланиб келганмиз. Кичик корхоналар ташкил этиш, савдо-сотиқни йўлга қўйиш, отангга бор, онангга бор, деганларидек, кўп оворагарчиликлар келтириб чиқарган. Жумладан, биринчи навбатда биз янгича бошқарув тизимида кичик саноат шахобчаларидан ташқари қўшма корхоналаргача очиш, бунинг учун республикамизнинг истаган жойидан, ҳатто унинг ташқарисидан ҳам капитал жалб этиш ҳуқуқини қўлга киритамиз...»

Борди-ю, буларнинг ҳаммаси рўёбга чиқарилса, балки айрим ижобий натижаларга эришилар, лекин раҳбарлик усуллари янгиланса-ю, молу мулклар, ерга эгалик тизими ўзгармаса, олдиндагидек, умумники, давлатники бўлиб қолаверса, чинакам хусусийлаштириш амалга оширилмаса, яна ўша шахсий ёрдамчи, томорқа хўжаликларининг бу борадаги ҳиссаси ўша Олимов таъкидлаганидек, республикамизда етиштирилаётган маҳсулотлар ҳажмининг ярмидан кўпини, ҳатто учдан икки, тўртдан уч қисмини ташкил этиши муқаррардир. Бундан икки муҳим хулоса келиб чиқади. Биринчидан, барибир шахсий ёрдамчи, томорқа хўжаликлари қанчалик равнақ топмасин, ҳам қишлоқ, ҳам шаҳар аҳолисининг эҳтиёжларини тўла қондира олмайди ва оқибатда ҳозирда осмонга чиқиб кетган нархнаволарни пасайтиришнинг иложи йўқ. Иккинчидан, иложи бўлиши учун коллектив мулкчилик, яъни колхозлар тугатилиб, уларнинг ўрнида ХУСУСИЙ МУЛКДОРЛАР СИНФИНИ шакллантириб, ривожлантиришга имкон туғдирадиган шарт-шароит яратилмаса ва бу шароитда турли хил мулклар рақобати рўёбга чиқарилмаса, яъни ҳар хил корпорациялар, ҳиссадорлик жамиятлари, концернларда бутун дунёда ҳар томонлама гуллаб яшнаётган мамлакатлардагидек хусусий мулкчилик устунлик қилмаса, яна ўша коллектив мулкчилик у колхознинг ўзгинаси бўлиб қолаверади. Бу эса социализм ҳамда коммунизм талабларига мосу хосдир ва мазкур мосу хослик моддий, маънавий, маданий бойликларни ишлаб чиқариш, яратиш тармоқларининг барчасида гоҳида айрим муваффақиятларга олиб келганига қарамасдан моҳият эътибори билан даҳшатли, оғир инқирозлар, катта «ўпирилиш»лар келтириб чиқарганини собиқ совет ҳокимияти, компартия тарихи исботладики, бунга истиқлолга эришилгандан кейин ҳаммамиз иқрор бўлганимиз ҳеч кимга сир эмас. Зотан, колхозларнинг ҳозирги иқтисодий қийинчиликларни бартараф этишига ҳеч ким ишонмайди-ку! Энг муҳими, ҳаётий асос, замин йўқ. Шунинг учун колхозларни тугатиб, бу борада хусусийлаштиришга асосланган ислоҳотлар ўтказишга киришилгани табиийдир. Бироқ қарийб етмиш беш йил ичида сурункасига мунтазам равишда хусусий мулкчилик меҳнаткашларни, бутун халқни ҳам маънавий, ҳам иқтисодий жиҳатдан эзиш, яъни эксплуатация манбаидир, деб бонг урилиб, ўрнини фақат давлат мулкига асосланган уюшмалар, бирлашмалар — яъни колхозлар, заводу фабрикаларга олиб бериш орқали хусусий мулкчилик йўқ қилинди-ку!

Ҳа, худди шундай бўлди-ю, лекин хусусий мулкчилик туйғусини асло йўқотиб бўлмаслигини, уни фуқаролари, бандаларига Аллоҳнинг ўзи ато қилганини мустақиллик шарофати билан тушуна бошлаяпмиз. Лекин тўла англаш, идрок этиш даражасига етдик, деб айта олмаймиз. Эндиликда бутунлай йўқотилмаган, бироқ ўлакса ҳолига олиб келинган ўша туйғуларни қайтадан «тирилтириб», жонлантириб, кенг кўламда ундириш, ўстиришга бирданига эришиш, табиийки, мумкин эмас. Бунга мустақиликка эришгандан кейинги беш-олти йиллик ҳаёт гувоҳлик бераяпти. Зотан ҳаётнинг барча соҳаларидаги ислоҳотларни бирданига кўз очиб юмгунча инқилобий йўл билан эмас, балки босқичма-босқич ўтказишга киришилгани турмуш тақозосидир. Лекин бундан имиллаб юриш, бир жойда депсиниб туриш керак, деган маъно келиб чиқмаслиги даркор. Шунинг учун бирқанча ҳолларда ислоҳотлар, хусусийлаштириш, тадбиркорлик ҳақида жуда кўп гапирилаётгани, аммо амалий ишлар авж олдирилмаётганига бефарқ қараш мумкин эмас. Дарвоқе, колхоз тизими бозор иқтисодиётига мувофиқлаштирилган ҳуқуқий демократик давлат қуришга мутлақо зидлиги, мулкдорлар синфининг туғилишига катта тўғаноқ бўлаётгани хусусида бонг урилаяпти-ю, лекин шунга кўра ҳар бир туман, вилоятдаги турган-битгани зарардан иборат бўлиб ўз аъзоларининг эҳтиёжларини қондиролмасдан давлатдан бир неча йиллардан бери қарздор бўлиб қолаётган қолоқ жамоа хўжаликларидан ҳар йили битта, иккитаси тугатилиб, хусусийлаштирилиши ё якка хўжаликларга ёки корпорациялар, ҳиссадорлик жамиятларига айлантирилиши тараққиёт тақозоси эмасми? Йўқ, колхозларнинг ҳозиргидек фақат номларини ўзгартириш билан чекланмасдан бошқарув усулларини ҳам тубдан янгилаш назарда тутилаяпти. Шу асонода бозор иқтисодига мосу хос ҳуқуқий демократик давлат қуриш талабларига кўра кимлар қаерларда, айтайлик, томорқасида, фирмасида, ҳиссадорлик жамияти ёки корпорациясида фаолият кўрсатадими, улар қандай маҳсулотлар ишлаб чиқариб ўзларини таъминлаш, айни чоқда элу юртга, давлатга хизмат қилиш учун чинакамига ҳурлик озодлик билан биринчи навбатда иқтисодий, моддий мустақилликка, томорақачилар ҳам, фермерлар ҳам, жамоа ёки ҳиссадорлик уюшмаларининг аъзолари, ҳатто раҳбарлари ҳам ўзлари етиштириб чиқарган маҳсулотларини сотиш, шунга кўра фойда олиш, энг камида ярмига ўзларинг эҳтиёжларини, қолганларини элу юрт, давлат манфаатларини қондириш йўлида ортиқча чиқимлар, «минг чиғириқ»лар, божхоналар, солиқ, назорат идорадагиларнинг «ноз-карашма»лари, аниқроғи, айрим пораҳўрларга дуч келаётгани ишнинг белига тепаяпти. Ўша дарду балолар, тўғаноқларга барҳам беришга қаратилиб, ҳар бир меҳнаткаш, тадбиркор, фермер ёки томорқачининг иқтисодий эркинлигини, мустақиллигини таъминлайдиган чинакам демократик қонунлар ишлаб чиқилиб, Олий Мажлисда қабул қилиниши, амалиётга тадбиқ этилишига эришилмаса, асл моҳиятини янгилаш, ҳақиқий тараққиёт йўлида фидокорона ишлаш, молу бойликлар, маҳсулотлар ишлаб чиқариш, яратиш асло мумкин эмас. Ва энг муҳими, фақат қишлоқ хўжалигидагина эмас, балки моддий, маънавий, маданий, илм-фан, таълим, ҳатто бадиий ижод, адабиётшунослик, танқидчилик жабҳаларида ҳам сўздаги, тилдаги ҳурлик, мустақиллик эмас, амалдаги эркинликни, истиқлолни рўёбга чиқариш ҳақида сўз боряптики, аслиятга шу нуқтаи назардан эришилиши зарур.

Н. ХУДОЙБЕРГАНОВ,
филология фанлари доктори, профессор.

Қатралар

ПИЧОҚ

Стол устида ётган пичоққа кўзим тушди. Оддий, ўткир қилиб чархланган хўжалик пичоғи. Кундалик ҳаётимиз учун ниҳоятда асқотади. Лекин шу пичоқ бирор газанданинг қўлига тушиб қолса борми, қанчадан қанча бегуноҳ киши азоб чекиши мумкин.

Ўйланиб туриб, шу пичоқни амалга ўхшатгим келди. Чунки амал-пичоқ бир бетайин, ҳасадгўй, ичиқора кишининг қўлига тушиб қолса борми, бунда ҳам қанчадан-қанча киши ноҳақлик қурбони бўлади, тазйиққа учрайди. Кўпдан-кўп истеъдодлар завол топади. Шунинг учун ҳам бундай амал-пичоқ бетайин, тутуриқсиз ҳамда феъли тез кишилар қўлига тушиб қолмаслигини Оллоҳдан ўтиниб сўрадим.

АРЗОН ВИЖДОН

У ўзини ёзувчи деб аташларини ёқтирарди. Ёши ҳам ўтиб, бир жойга бориб қолганда истеъдоди йўқлигини ўзи ҳам тан олди. (буни кўпчилик олдин сезишганди). Узоқ йиллар давомида нашриётларда ишлаб чиқарган уч-тўрт китоби унинг юрагига бироз таскин бергандек бўларди. Шу фикр уни овутарди, холос.

Бир куни «ёзувчи»нинг иш телефони жиринглаб қолди. Бир таниши экан. У каттакон амалдор ёки ёзувчи бўлмаса ҳам адабиёт оламида ўзи каби «жавлон» уриб юрганлардан.

Ҳалиги таниши ишдан сўнг учрашиш истагини билдирди. Келишишди. Учрашишгач, ҳалиги таниши биринчи бўлиб гап бошлади: — Сени олдингга бир йигит келади. Ҳатто келган бўлиши ҳам мумкин. Унинг шеърларини нима қилиб бўлса ҳам чоп эттирмайсан. Фақатгина бу эмас, унинг ҳамиятига тегиб, сендан ижодкор чиқмайди, қабилида битта-иккита қаттиқ гап ҳам қиласан. Токи, қўли қаламга бормай қолсин.

Шу пайт «ёзувчи» бундан уч кун олдин редакцияга келган ёш йигитни эслади. Йигит анчайин истеъдодли бўлиб, унинг шеърларини газетанинг келгуси сонларидан бирига беришга тайёрлаб қўйганди. Шуни ўйлаб пешонаси тиришди. Унинг бу ҳолатини сезган шериги аврашга тушди.

— Кейинги пайтда ҳеч нима ёзмай қўйдинг. Шеърларингдан олиб кел, чиқарамиз бизнинг газетада.

«Ёзувчи» бу таклифни эшитиб, кечагина қайси бир редакциядан қайтган шеърлари ёдига тушди. Шу пайт хаёлидан: — Нима, таклифни қабул қилсам, осмон узилиб ерга тушармиди? Қайтага ишимнинг битгани қолади.

Келишишди. Бир ҳафтадан сўнг «ёзувчи»нинг тирноқ учидек расми билан 4 та шеъри газетада чоп этилди. Ажабланарлиси шундаки, «ёзувчи» виждонини жуда арзонга — тўртта шеърга сотганди.

ИТ

Паркда дам олиб, айланиб юрардим. Қизиқ бир воқеанинг устидан чиқдим. Ёшгина бир йигит таёқ олиб осмонга отар, ёнида чўнқайиб ўтирган ит эса зир югуриб таёқни тушган жойидан эпчиллик билан тишлаб эгасига келтириб берарди. Кейин яна чўк тушиб унга мўлтираганча тикиларди. Шуни кўрдиму айрим инсонларнинг раҳбарларига ялтоқланиб, худди шу ит сингари айтган гапини ҳатто виждонига қарши бориб ҳам бажаришларини эсладим.

Лекин ит билан бундай қабилдаги инсонлар ўртасида фарқ бор. Ит ҳақиқатан ҳам ўз эгасига содиқлиги натижасида бу ишни қиладиган бўлса, «ялтоқи» буни бойлик орттириш, бирор манфаат кўриш ниятида қилади.

ҲАВАС

Гиламда икки полвон кураш тушарди. Ҳар бирининг жуссаси келишган, яғрини кенг. Қайси томон очко оладиган бўлса, мухлислари қийқириб олқишлардилар. Гиламда кимнинг маҳорати устун, билаги кучли бўлса, ўша ғолиб чиқади.

Шу пайт нега ҳаётда бундай эмас? — деган фикр хаёлимга келди. Одатда кундалик турмушда кўп ҳолларда куч, ақл-идрок эмас, маккорлик, устомонлик ғолиб чиқади. Кимбиландир «гилам»га тушсанг, курашаётган одаминг бу ёқда қолиб, орқадан кимдир мушт тушириб қолади. Макр-ҳийла ғолиб чиқиб, устингдан ҳукмронлик қилмоқчи бўлади.

Шуларни ўйладиму гиламда кураш тушаётган полвонларга негадир ҳавасим келди.

Неъмат РАФИҚОВ

Фил суриб, от ўйнатиб

НУРЛИ ВА СЕҲРЛИ ОЛАМ

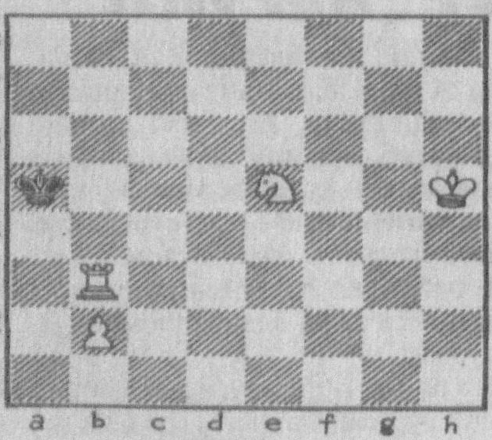

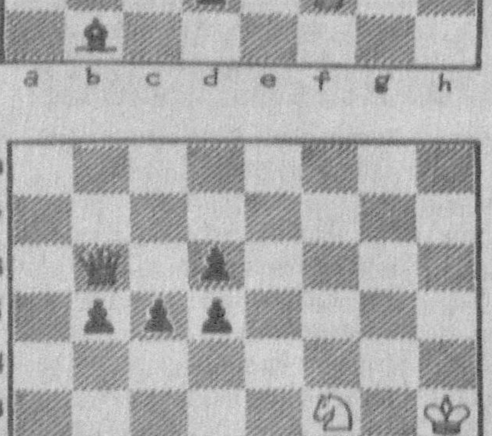

Бир куни ёш Алёхиннинг ёдлаш қобилиятини синаб кўрмоқчи бўладилар ва унга бир испан ёзувчисининг романини тутқазиб, ўнг келиб қолган саҳифасини ўқиб, сўнгра ёддан такрорлашни сўрайдилар. Алёхин курсига ўтириб, текстни диққат билан кўздан кечира бошлайди. Тўрт минут ҳам ўтмай у китобни эгаларига қайтариб беради ва бир ярим бетлик текстни бехато, ҳатто қироат билан такрорлайди. Лекин бундай ёдлаш билан шахматдаги хотира ўртасида фарқ бор, албатта. Ўйин пайтида шахматчида кўриш билангина фикр ва эмоция актив роль ўйнайди. Бундай «комплекс» идрок шахматчининг ўйналган партияларни йиллар давомида эсда тута олишига сабаб бўлади. Шахматчи бошқалар ўйнаган партияларни кўздан кечирар экан, уларни механик равишда ёдламайди, балки ўйин устида фикр юритади, юришларни таҳлил қилади, амалга ошган комбинациялардан лаззатланади.

Ҳозирги замон дебют назарияси жуда бой. Ҳар бир шахматчи ўзига ёққанларини танлаб олади ва уларни ҳар тарафлама ўрганиб чиқишга ҳаракат қилади. Қўлланмаларда кўрсатилган вариантларни қуруқ ёдлаб олишга интилган шахматчининг ҳолига вой: рақиб ҳар қачон ҳам китобда кўрсатилган йўлларни қилавермайди-ку. Бинобарин, дебют вариантларини ўрганишда асосий эътиборни уларнинг ғояларига қаратиш, ўзига ёққан системаларни мустақил, пухта таҳлил қилиб чиқиш лозим, бўлади. Катта шахматчилар фаолиятида айтиб ўтилган жараён анча мураккаб келадики, буни қисқа суҳбатда тўла акс эттириш имкони йўқ. Роберт Фишер ҳатто аёллар ўртасидаги мусобақаларда ўйналган партиялардан ҳам хабардор бўлиб турар, учраган янгиликларни ёдда тутиб қолар эди. Машқ қилдирилган хотира зарур информацияларни чиппа ушлаб қолади. Бўлмаса 30—40, ҳатто 50 тахтада бир йўла ғойибона, яъни дона ва хоналарни кўрмаган ҳолда сеанс бериб бўладими? Билим ва тажриба кўмагида минг-минглаб операциялар фикран яққол тасаввур этилади. Бу нарса азоб уқубат манбаига айланмайди, шахматчининг чинакам ижодкор эканидан далолат беради.

Шахматчига мураббий керакми? Бу савол бир қарашда ғалати туюлиши мумкин, аммо уни бежиз бераётган йўқ. Таниқли шахматчи В. Панов шундай ёзади: «Ишончим комилки, кучи ўртача бўлган шахматчиларга мураббий бириктирилиши фойда эмас, зиён келтиради, уларни мустақиллигидан маҳрум қилади.

Дарҳақиқат, тренерлик масаласига менсимайроқ қарайдиганлар /кимки ўзи билмаса, бошқаларни ўқитади:»/ ҳам учраб туради. Шахмат тарихига назар ташлайдиган бўлсак, бу борада бир-бирига зид фикрлар баён қилинганини кўрамиз. М. Ботвинник, А.Алёхин каби забардаст шахматчилар ўз фаолиятларида мураббийнинг кўмагига у қадар муҳтожлик сезишмаган. Аммо аксарият йирик шахматчиларнинг доимий мураббийлари бўлган. /Тўғри, устоз шогирдлар ўртасидаги муносабат ҳамма вақт ҳам силлиқ бўлавермаган. Орада аразлар, тортишувлар бўлиши табиий. Масалан, Спасский билан унинг мураббийси Толуш ўртасидаги муносабат анча мураккаб тус олган./.

А. Карпов, М. Таль каби шахмат юлдузларининг оламшумул фазарларини Фурман, Коблец каби талантли мураббий-педагогларсиз тасаввур қилиш қийин.

ДИЛХУШИ МАШҚЛАР

/1,2,3,4-диаграммалари қўйилади/

1 ва 2-тасвир. Оқлар бошлаб, 4 юришда мот қилади.

3 ва 4-тасвир. Этюдлар. Оқлар бошлаб ютуққа эришади.

Тўғри ечимларни ечолган ҳаваскор бир олам қувончга тўлади, албатта.

М. МУҲИТДИНОВ таҳрири остида

Ҳар тўғрида

НОЁБ АМАЛИЁТ

Академик Г. Илизаров номидаги Россия травматология илмий марказидаги беморнинг бош чаноғида «Илизаров аппарати» қўлланиб ноёб операция ўтказилди. Бу ерда боши турли зарбалардан шикастланган, инсультни бошидан ўтказган ўнлаб беморлар машҳур жарроҳ ясаган қурилмани бошга ўрнатиш усули орқали шифо топадилар.

Аппарат металл спицалар бўлиб суяклар бир-бирига уланиб маҳкамланади. Натижада секин-аста шикастланган жой битиб, тузалиб боради. Ушбу аппаратни қўллаш орқасида учта беморда ҳаракат органларининг аҳамияти яхшиланди, хотираси ва кўриш қобилияти тикланди. Бундай беморлар орасида машина ҳалокатига учраган 18 ёшли ва 64 яшар қария ҳам бор. Ҳозирча бундай ноёб операциялар бошқа бирор мамлакатда амалга оширилмаган.

ҚАДИМГИ ПЛЕЗИОЗАВР

Умяновскдаги Захаровьск конида ишлаётган ишчилар бу ерда ўша қадимий даврда яшаган улкан ҳайвоннинг скелетига дуч келдилар. Палеонтология марказининг директори В. Ефимовнинг гапларига қараганда бундай баҳайбат скелет биринчи марта топилган (фақат бош суяги йўқ).

Мавжуд скелетга қараб плезиозаврнинг бўйи 15 метрча, оғирлиги эса 8 тонна атрофида бўлиши мумкин. Топилманинг ёши 65 миллион йилга тенг деб тахмин қилинди.

ФУҚАРОЛАР, ФИРМАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАР ДИҚҚАТИГА !

Ўзбекистон Республикаси "Ёғмойтамакисаноат" уюшмаси қошидаги "МАРКАЗ" ҳиссадорлик жамияти Аргентинадан олинган ускуналарда ўша мамлакатдан келтирилган ХУШБЎЙ ҚОРА ЧОЙнинг қадоқланганини сотиб олишингизни таклиф этади.

Ҳар қутидаги чойнинг вазни 50 грамм бўлиб, 25 қоғоз қопчада жойлашган. Ажойиб таъмли бу чойни ичган киши ўзини тетик ва бардам ҳис этади.

"Марказ" жойлашган манзил :

Тошкент-700015, Нукус кўчаси 73—уй.
Телефон: /3712/ 55-66-03

"Markaz" Hissadorlik Jamiyati

«ЗАРБУЛОҚ — ИНВЕСТ» ХУСУСИЙЛАШТИРИШ ИНВЕСТИЦИЯ ФОНДИ

МАНФААТ КЎРАЙ ДЕСАНГИЗ!

Zarbuloq Invest

''Зарбулоқ-Инвест'' хусусийлаштириш инвестиция фонди томонидан меҳнаткаш халқимиз ихтиёрига чиқарила бошланган акцияларни сотиб олишни ёдингиздан чиқарманг. Ҳар бир акция баҳоси 100 сўм. Лекин унинг қиймати давлат томонидан бериладиган актив билан ҳисобланганда 600 сўмни ташкил этади.

''Зарбулоқ-инвест''нинг Устав фонди 100 миллион 200 минг сўм миқдорида рўйхатдан ўтди.

''Зарбулоқ-инвест'' акцияларига ихлос қўйсангиз кам бўлмайсиз. Акцияларни Халқ банки ва Турон банкининг барча бўлимларида ҳамда Республика Биржа Марказида -**''Правда Востока'' кўчаси, 10-уй, 10-хонада (ички тел:248)** жойлашган фонд дўконидан сотиб олишингиз мумкин.

Бехавотир ва беминнат даромад келишини хоҳласангиз, марҳамат, "Зарбулоқ-инвест" акциясини харид қилинг!

"ЗАРБУЛОҚ-ИНВЕСТ" ХИФ "ИШОНЧ-ДИЛЕР" БОШҚАРУВИ

ИШОНЧ

Бош муҳаррир :
Саидакром САИДВАЛИЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Л.ГУЛЬ, Э.ЁҚУБОВ, Ф. МУЛЛАЖАНОВ, М. ОТАҚУЛОВ, А.СИЛЕЕНКОВ, А.СУЛТОНОВ, М.ТУЛАГАНОВА, Р.УБАЙДУЛЛАЕВА, Б.УМУРЗОҚОВ, А.ФАРМОНОВ, Ф.ХОЖИҚУЛОВА, Х.ШАЙХОВ, Ф.ШОҲИСМОИЛ, З.ҚОДИРОВ.

Бош муҳаррир қабулхонаси-56-25-36
Бош муҳаррир ўринбосари-56-52-89
Масъул котиб - 56-52-78

БЎЛИМЛАР:
Касаба уюшмалари ва иқтисодиёт-56-82-79. Ахборот ва спорт-56-87-63. Маънавият ва маданият - 56-82-79. Хатлар, оммавий ишлар ва мухбирлар билан ишлаш - 56-85-43. Тижорат ва ҳуқуқ -56-85-66.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Жиззахда - 3-82-18, Наманганда - 6-22-10, Самарқандда - 35-64-24, Фарғонада - 24-58-43, Урганчда - 6-03-40, Қаршида- 5-33-71.

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган.
Сотувда эркин нархда.

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, "Правда Востока" кўчаси, 24-уй. Нашр кўрсаткичи; 64560; 64561.

Газетага 1994 йил 14 январда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 5 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Формати А-2, ҳажми 2 босма табоқ